Inspectie Veiligheid en Justitie
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Arrestantenzorg
Deelverslag eenheid Rotterdam

Datum	1 juli 2014
Status	definitief

Colofon

Afzendgegevens

Domein Sanctietoepassing

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.ivenj.nl

Voorwoord

Dit deelverslag geeft een beeld van hoe de politie in de eenheid Rotterdam inhoud geeft aan de arrestantenzorg. Dit deelverslag is onderdeel van een thematisch onderzoek naar arrestantenzorg in Nederland. De eenheid Rotterdam is begin dit jaar bezocht in het kader van een pilot. De overige negen eenheden zullen in de periode september tot en met december 2014 worden bezocht. Van ieder bezoek stelt de IVenJ in samenwerking met de IGZ en de IJZ een deelverslag op. Op basis van onderzoek in alle tien eenheden volgt een landelijk rapport dat aan de minister wordt aangeboden en dat openbaar wordt gemaakt.

De IVenJ is overwegend positief over de wijze waarop de eenheid Rotterdam arrestantenzorg heeft georganiseerd. Ingeslotenen voelen zich over het algemeen veilig, de bejegening door arrestantenverzorgers voldoet en ingeslotenen kunnen medische zorg ontvangen indien nodig.
Er zijn ook een aantal verbeteringen mogelijk en noodzakelijk. Zo wordt de maximale duur in ophoudkamers bij verhoor op een ander politiebureau weleens overschreden. Ook mogen ingeslotenen hun thuisfront niet altijd informeren over de insluiting terwijl de aard van hun zaak zich daar niet tegen verzet. Opslag, beheer en het uitdelen van medicatie zijn onvoldoende geborgd. De registratie van bijzonderheden en overdracht van informatie bij overplaatsing laat ook te wensen over. De personele bezetting en de opleiding van arrestantenverzorgers is over het algemeen op orde.

J.G. Bos
Hoofd van de Inspectie Veiligheid en Justitie

Samenvatting

De Inspectie Veiligheid en Justitie (IVenJ) houdt onder de politieke verantwoordelijkheid van de minister van VenJ toezicht op de organisaties binnen het gehele domein van veiligheid en justitie, inclusief de uitvoerende diensten zoals de politie. Het toezicht van de Inspectie is er op gericht om in de praktijk te toetsen of datgene wat is afgesproken daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Het kan ook signalen opleveren die om aanpassing of ontwikkeling van beleid en wetgeving of beheer vragen. Het toezicht is gericht op een continue verbetering van de kwaliteit van de taakuitvoering en het vertrouwen van burgers in het functioneren van organisaties en instellingen binnen het domein Veiligheid en Justitie.

Het verzorgen van personen die tijdelijk door de politie zijn ingesloten is een kerntaak van de politie.[1] De politie is verantwoordelijk voor de veiligheid en het relatieve welbevinden van de aan de zorg van de politie toevertrouwde ingeslotenen en arrestanten op basis van de daarvoor geldende wettelijke en humane richtlijnen. Deze taak vraagt om voldoende en deskundig personeel en goede materiële voorzieningen.

Het onderzoek
Dit is het concept-verslag van het deelonderzoek naar de uitvoering van arrestantenzorg in de eenheid Rotterdam. Dit onderzoek maakt deel uit naar een landelijk onderzoek naar arrestantenzorg in Nederland.

De aanleiding voor het onderzoek is dat de IVenJ de uitvoering van arrestantenzorg nog niet eerder heeft onderzocht. Jaarlijks sluit de politie bijna 200.000 verdachten in, in een van de ruim tweeduizend cellen en ophoudkamers verspreid over het land. De politie beschikt niet over een compleet overzicht van deze locaties en daarnaast is er nog geen sprake van een nationaal beleid van deze uitvoeringstaak. Uit eerder onderzoek van de IVenJ blijkt dat arrestantenzorg kwetsbaarheden kent.[2] Het doel van het onderzoek is om inzicht te verschaffen in de wijze waarop de politie zorg draagt voor de onder haar verantwoording ingeslotenen. Daarnaast wil de IVenJ een totaaloverzicht van de locaties in Nederland waar de politie personen (tijdelijk) kan insluiten.
Het onderzoek richt zich op alle tien eenheden van de politie. De cellen van de spoorwegpolitie (Landelijke Eenheid) worden meegenomen in de regio waar ze gelokaliseerd zijn. Daarnaast kijkt de IVenJ naar de arrestantenbussen van de Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O) en naar de overdracht van ingeslotenen aan een aantal huizen van bewaring. Per eenheid zullen gemiddeld vijf locaties bezocht worden. De Inspectie Gezondheidszorg (IGZ) en de Inspectie Jeugdzorg IJZ) zullen ook deelnemen aan het onderzoek. De IGZ bezoekt per eenheid één hoofdbureau/ cellencomplex en de IJZ zal landelijk ongeveer vijf locaties bezoeken.

Pilot-onderzoek eenheid Rotterdam

---

[1] Artikel 3 Politiewet. Huishoudelijk Reglement – Zorg voor en bejegening van ingeslotenen in politiecellencomplexen, Landelijke Kwaliteitskring Arrestantenzorg & Parketpolitie. (2012), p 3.
[2] Het onderzoek naar het overlijden van Alexander Dolmatov in 2013 in detentiecentrum Rotterdam en diverse andere systematische onderzoeken die IVenJ de laatste jaren heeft uitgevoerd in penitentiaire inrichtingen en andere locaties waar personen worden ingesloten.

Ter oriëntatie van het onderzoek is de politie-eenheid Rotterdam als pilot bezocht. De pilot heeft plaatsgevonden in de periode 28 februari tot en met 28 maart.[3] De IVenJ heeft in totaal acht locaties in de eenheid Rotterdam doorgelicht. Dit zijn de locaties Doelwater, Noord, Spijkenisse, Vlaardingen en Zuidplein en daarnaast zijn ook de rechtbank Rotterdam, de politiecellen op het treinstation Rotterdam Centraal en de ophoudruimtes bij het voetbalstadion Feyenoord bezocht. De Inspectie Gezondheidszorg (IGZ) heeft deelgenomen aan een bezoek aan Doelwater en Zuidplein om de kwaliteit van de medische zorg te beoordelen. De Inspectie Jeugdzorg (IJZ) heeft het politiebureau Noord bezocht met als aandachtsgebied de situatie van ingesloten minderjarigen.

Op 2 juni heeft de IVenJ het concept-deelverslag van het bezoek aan de eenheid Rotterdam aangeboden voor wederhoor. Op 30 juni is het deelverslag vastgesteld door het hoofd van de IVenJ.

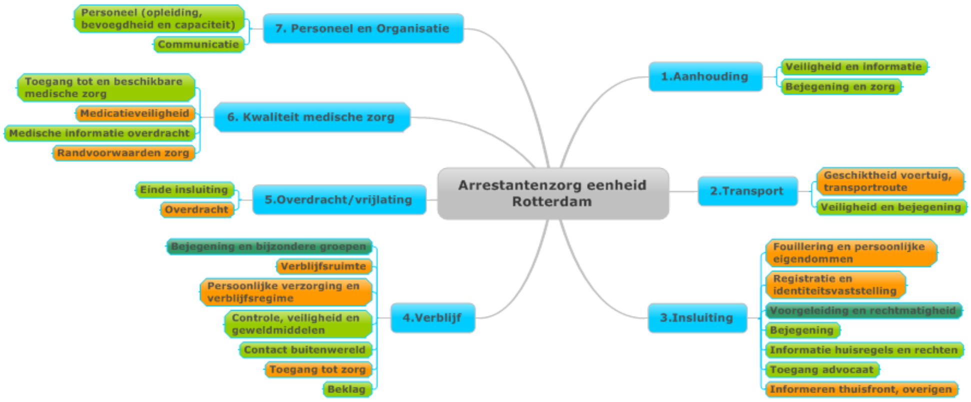
Planning uitrol onderzoek
In de periode juli tot en met december zullen de andere negen eenheden van politie worden bezocht. Begin 2015 verschijnt, op basis van de verschillende deelrapportages, een eind rapport dat aan de Minister van Veiligheid en Justitie wordt aangeboden.

Toetsingskader
De inspecties toetsen de uitvoering van de arrestantenzorg aan de hand van een toetsingskader. Zowel de IVenJ als de IGZ hebben een toetsingskader ontwikkeld. De inhoud van de toetsingskaders is afgestemd met de politie in de eenheid Rotterdam, de directie Politie van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, de expertgroep Arrestantenzorg, de (landelijke) Commissie van Toezicht Arrestantenzorg (CTAZ), het Forensisch Medisch Genootschap (FMG) en de Gemeentelijke of gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD). Het onderzoek is voornamelijk gericht op de uitvoering van arrestantenzorg in de praktijk (verrichten) maar kijkt daarnaast ook naar hoe de arrestantenzorg is ingericht (inrichten) en op welk beleid het is gebaseerd (richten). De informatie voor dit onderzoek is verzameld door middel van interviews met verschillende respondenten, observaties en dossiers- en documentenstudies.

Taakuitvoering Arrestantenzorg eenheid Rotterdam

De wijze waarop de politie Rotterdam inhoud geeft aan de arrestantenzorg voldoet overwegend. De inspecties zijn positief over de manier waarop de politie ingeslotenen bejegent. De meeste ingeslotenen voelen zich veilig, de opslag van persoonlijke eigendommen is zorgvuldig, ingeslotenen worden in staat gesteld hun persoonlijke hygiëne te onderhouden en ze kunnen, indien nodig, voldoende medische zorg ontvangen.

[3] Zie het inspectieprogramma voor het pilot-onderzoek in Rotterdam in bijlage 1.

Er zijn daarnaast ook zaken die beter kunnen en moeten. Zo worden arrestanten regelmatig vervoerd naar een ander politiebureau voor verhoor. Dit leidt niet alleen tot veel transportbewegingen maar soms ook tot overschrijding van de maximale termijn van zes uur in een ophoudruimte. De eerste fouillering (insluitingsfouillering) vindt meestal pas plaats op het politiebureau. Deze werkwijze, levert op enkele locaties, vanwege de gebouwelijke situatie, veiligheidsrisico's op voor de politie.
De registratie van bijzonderheden van arrestanten in het bedrijfsprocessensysteem BVH is uiterst summier. Dat kan betekenen dat informatie niet of onvoldoende gedeeld kan worden intern en extern bij overdracht. Daarnaast hebben Trigion medewerkers geen autorisatie om registraties door te voeren hetgeen de informatieoverdracht nog kwetsbaarder maakt.
Alhoewel ingeslotenen de mogelijkheid moeten krijgen, tenzij het opsporingsbelang zich daartegen verzet, om hun familie te informeren over de insluiting gebeurt dit in de praktijk vaak niet. De instructies zijn op dit punt ook niet voldoende duidelijk. Bij insluiting van minderjarigen worden de ouders/voogd wel geïnformeerd.
Ingeslotenen ondergaan in principe eenzelfde verblijfsregime. De inspecties signaleren dat de inrichting van de cellen, VAV's, isoleercellen en andere ophoudruimtes sober en functioneel is en dat het veelvuldig gebruik ervan zijn tol eist. Niet alle cellen zijn schoon. Het gebrek aan daglicht in de ophoudkamers bij de rechtbank in Rotterdam is onwenselijk, met name voor de arrestantenverzorgers die daar dagelijks werken.
De kwaliteit van de voeding was op een van de bezochte locaties onvoldoende.
De veiligheid van de gebouwen is over het algemeen goed, maar het oefenen met calamiteiten (waaronder brandoefeningen) en de kennis van protocollen aangaande suïcides en andere calamiteiten verdient extra aandacht.

Alhoewel ingeslotenen medische zorg kunnen ontvangen, voldoen de opslag, beheer en het uitdelen van de medicatie niet. Afspraken, werkinstructies (wanneer een arts in consult te roepen) zijn onvoldoende richtinggevend voor het handelen door de arrestantenverzorgers. Risico's liggen op het vlak van informatie- uitwisseling intern (tussen de artsen en arrestantenverzorgers) en extern (bijvoorbeeld naar PI toe).

De politie draagt bij overdracht van ingeslotenen niet standaard actief informatie over aan bijvoorbeeld een Huis van Bewaring of andere (keten-)partners. Dit levert risico's op voor de ingeslotenen, voor medewerkers van de politie en voor ketenpartners.
De zorg voor arrestanten wordt op bijna alle politiebureaus uitgevoerd door voldoende medewerkers die ook goed zijn opgeleid. Alleen de deskundigheid van de

medewerkers - vereist om hun signaleringstaak op het gebied van de medische zorg verantwoord te kunnen doen - is onvoldoende gegarandeerd. De te krappe personele bezetting op bureau Vlaardingen wordt door de aangekondigde sluiting van het voorlopige arrestantenverblijven op bureau Vlaardingen, opgelost. Deze situatie was met name ongewenst omdat dit een medewerker van het beveiligingsbedrijf Trigion was en daarom niet bevoegd om rapportages bij te houden van ingeslotenen in BVH.

Inhoud

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het verzorgen van personen die tijdelijk door de politie zijn ingesloten is een kerntaak van de politie. De politie beschikt over meer dan tweeduizend cellen en ophoudkamers verspreid over het land waar arrestanten tijdelijk kunnen worden ingesloten.[4] Jaarlijks sluit de politie bijna 200.000 verdachten in. De IVenJ is van menig dat vrijheidsbeneming een ingrijpend middel is dat op een zorgvuldige en humane wijze dient te worden uitgevoerd.
Alhoewel er binnen de politie ontwikkelingen zijn om de arrestantenzorg meer eenduidig in te richten is er nog geen sprake van een uniforme nationale aanpak ten aanzien van deze uitvoeringstaak van de nationale politie. Uit eerder onderzoek van de IVenJ en IGZ naar het overlijden van de Russische activist Dolmatov is gebleken dat zorg voor arrestanten kwetsbaarheden kent.

1.2 Doel en onderzoeksvraag

Het doel van het onderzoek is om toetsen hoe de politie uitvoering geeft aan arrestantenzorg. De IVenJ doet dit, in samenwerking met de IGZ en IJZ, aan de hand van de daarvoor geldende (inter)nationale wettelijke en richtlijnen. Daarnaast wil de IVenJ een totaaloverzicht van de locaties in Nederland in kaart brengen waar de politie personen (tijdelijk) insluit. De centrale onderzoeksvraag luidt:

Op welke wijze geeft de politie uitvoering aan de arrestantenzorg en voldoet deze aan de geldende (inter)nationale wetgeving en richtlijnen? En wat is het totaaloverzicht van de locaties in Nederland waar de politie personen (tijdelijk) insluit?

Teneinde de probleemstelling te kunnen beantwoorden zijn de volgende hoofdonderzoeksvragen geformuleerd.[5]

1. Op welke wijze voert de politie de arrestantenzorg uit bij de *aanhouding* van personen?
2. Hoe draagt de politie zorg voor het *transport* van arrestanten of andere personen die van hun vrijheid zijn ontnomen?
3. Hoe vindt de *insluiting* van arrestanten en andere personen plaats in een cellencomplex of andere ophoudlocaties van de politie?
4. Op welke wijze wordt er door de politie uitvoering gegeven aan het *verblijf* van arrestanten en andere personen in een cellencomplex of andere ophoudlocatie?
5. Hoe vindt de *overdracht* van een arrestant/ingeslotene naar een huis van bewaring/zorginstelling of diens in vrijheidstelling plaats?
6. Hoeveel *cellen en/of ophoudruimtes* zijn er in de afzonderlijke eenheden aanwezig en in gebruik, en op welke locaties, en welk landelijk totaaloverzicht kan op basis hiervan gegenereerd worden?

---

[4] Arrestantencellen/ophoudkamers bevinden zich in politiebureaus, cellencomplexen, arrestantenbussen, rechtbanken en bij sommige treinstations en voetbalstadions.

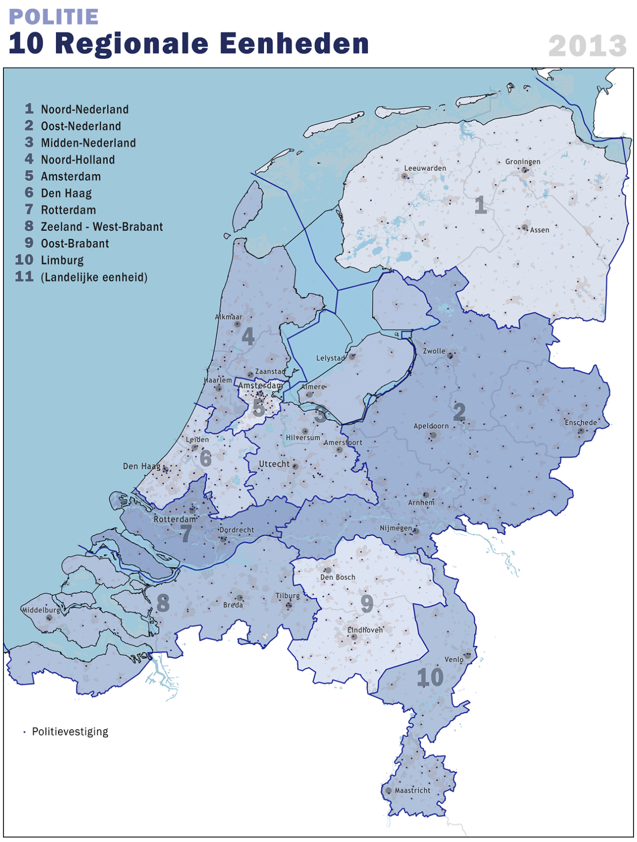
[5] Deze vijf hoofdonderzoeksvragen zijn op basis van de onderwerpen verwoord in het toetsingskader verder op te splitsten in meerdere sub-onderzoeksvragen. Hierin zijn ook de specifieke vragen opgenomen die door de twee andere inspecties IGZ en IJZ onderzocht worden.

De centrale onderzoeksvraag van de IGZ luidt:

7. Wat is de *kwaliteit van de medische zorg* voor arrestanten?

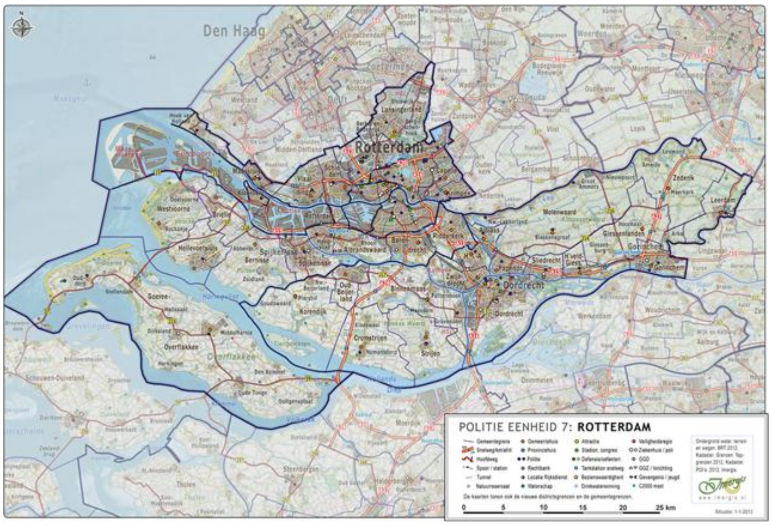
1.3 Reikwijdte – tijdspad – rapportage

Het onderzoek richt zich op alle tien eenheden van politie in Nederland, de celcapaciteit van de spoorwegpolitie (Landelijke Eenheid) worden meegenomen in de regio waar ze gelokaliseerd is. Ook de cellenbussen van de Dienst Vervoer & Ondersteuning (DV&O) zullen worden bezocht en een drietal huizen van bewaring. De IVenJ selecteert per eenheid gemiddeld vijf locaties; waaronder een hoofdbureau van politie/hoofdcellencomplex; twee politiebureaus; ophoudkamers bij de rechtbank en bijvoorbeeld ophoudkamers op een treinstation of voetbalstadium. De IGZ zal per eenheid het hoofdbureau/hoofdcellencomplex bezoeken en de IJZ zal landelijk een vijftal locaties bezoeken.

In februari-maart 2014 heeft de pilot van de eenheid Rotterdam plaatsgevonden. De andere eenheden zullen in de periode juli tot en met december 2014 worden bezocht. De IVenJ maakt per eenheid een deelverslag dat aan de eenheidsleiding zal worden aangeboden. De bevindingen van de IGZ en de IJZ over het bezoek aan de hoofdlocatie zijn in deze deelverslagen opgenomen. De IGZ is verantwoordelijk voor hoofdstuk 7 over de kwaliteit van de medische zorg.

Begin 2015 zal de IVenJ, op basis van de deelverslagen, een eind rapport samenstellen dat aan de Minister van Veiligheid en Justitie wordt aangeboden.

1.4 Toetsingskader

De politie moet aan een aantal minimumeisen voldoen om inhoud te kunnen geven aan arrestantenzorg. Daarbij zijn kwantitatieve en kwalitatieve eisen gesteld aan zowel de inrichting (personeel en fysieke condities) van de eenheid als aan de inrichting van een aantal processen. De IVenJ heeft voor dit onderzoek een toetsingskader ontwikkeld dat is gebaseerd op nationale regelgeving en instructies met betrekking tot arrestantenzorg. Voor zover er sprake is van een aanvulling zijn er ook internationale richtlijnen opgenomen waaraan Nederland zich heeft gecommitteerd. Daarnaast heeft de IVenJ zelf een beperkt aantal verwachtingen geformuleerd.[6] De IGZ heeft een toetsingskader opgesteld met betrekking tot de kwaliteit van de medische zorg (hoofdstuk 7). De toetsingscriteria van de IJZ zijn opgenomen in het toetsingskader van de IVenJ.[7]
De inhoud van beide toetsingskaders is afgestemd met de politie in de eenheid Rotterdam, de directie Politie van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, de expertgroep Arrestantenzorg en de (landelijke) Commissie van Toezicht Arrestantenzorg (CTAZ). Daarnaast is het IGZ-toetsingskader ook afgestemd met de FMG en GGD NL. De toetsingskaders besteden aandacht aan de rechtspositie ingeslotenen, bejegening, veiligheid, einde insluiting/overdracht en personeel en organisatie en kwaliteit van de geboden medische zorg.

1.5 Aanpak

De focus in dit onderzoek ligt op de uitvoering in de praktijk (verrichten). Daarnaast kijken de inspecties ook naar hoe de arrestantenzorg is ingericht (inrichten) en op welk beleid het is gebaseerd (richten). De IVenJ laat zich in de beschrijving van de uitvoering leiden door de vijf processtappen bij arrestantenzorg. Dit zijn aanhouding, transport, insluiting, verblijf en overdracht/vrijlating. Bij iedere processtap zijn, op basis van het toetsingskader, een aantal aspecten geformuleerd. Naast de vijf processtappen wordt in dit onderzoek ook de kwaliteit van de medische zorg en de personele aspecten en organisatie van arrestantenzorg in de afzonderlijke eenheden onderzocht. Zie hieronder een overzicht van de onderzochte aspecten in het proces arrestantenzorg (met de klok mee).

---

[6] De internationale regels en standaarden waaraan de IVenJ toetst zijn samen met de eigen verwachtingen cursief gemarkeerd in het IVenJ-toetsingskader.

[7] De toetsingskaders zijn bijgevoegd bij dit deelverslag en ook binnenkort beschikbaar op www.ivenj.nl.

De uitvoering arrestantenzorg wordt getoetst aan de hand van interviews, dossier- en documentenstudies en observaties. Per eenheid spreken de IVenJ, IGZ en IJZ met de volgende personen:

- ingeslotenen;
- arrestantenverzorgers;
- leiding van de arrestantenverzorgers;
- eenheidsleiding;
- medische dienstverlener(s);
- hulpofficier van justitie;
- commissie van toezicht arrestantenzorg (CTAZ)[8];
- (piket-)advocaten;
- opsporingsambtenaren;
- en eventueel ouders/voogd, vreemdelingenpolitie en de klachtencommissie.

De IVenJ kondigt het bezoek aan het hoofdbureau/politiecellencomplex kort van te voren aan bij de eenheidsleiding zodat de politie voldoende functionarissen kan vrijmaken voor interviews. De andere vier locaties worden onaangekondigd bezocht. Voorafgaand aan de bezoeken vraagt de IVenJ informatie op (cijfers, instructies, etc) en tijdens de bezoeken worden dossiers ingekeken. Via observaties krijgt de IVenJ een indruk van de voorzieningen, de werkwijzes en procedures. Bij de processtappen aanhouding en transport baseren de inspecties zich op gesprekken met de ingeslotenen, opsporingsambtenaren en arrestantenverzorgers, en niet op observaties van aanhoudingen (in verband met de tijdsinvestering).

In bijlage 1 bevindt zich het inspectieprogramma met daarin een overzicht van de bezochte locaties en de verschillende respondenten waarmee is gesproken in de eenheid Rotterdam.

1.6 Objectbeschrijving

De politie-eenheid Rotterdam[9] heeft in totaal zes politiebureaus met cellen en ophoudkamers/VAV's (voorlopige arrestanten verblijven) dagelijks in gebruik. Daarnaast heeft de eenheid in totaal 27 wijk- of districtsbureau met VAV's die voor kort verblijf zijn ingericht. Buiten de gebouwen van de politie-eenheid Rotterdam zijn er ook nog andere locaties waar ophoudkamers aanwezig zijn zoals de rechtbanken in Rotterdam en Dordrecht. De drie cellen bij het treinstation

[8] Voorheen commissie van toezicht politiecellen.

[9] De voormalige politiekorpsen Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland-Zuid.

Rotterdam Centraal vallen onder de verantwoordelijkheid van de spoorwegpolitie. Bij de Zeehavenpolitie zijn, volgens de politie eenheid Rotterdam, geen ophoudruimtes/cellen meer aanwezig.[10]

Overzicht capaciteit eenheid Rotterdam

Overzicht cellen capaciteit Eenheid Rotterdam	Hoofdbureau Rotterdam	Dordrecht	District West	District Oost	District Zuid	District Eilanden	Wijkbureaus (incl. Feyenoord)	Rechtbanken[11]	Landelijke eenheid[12]	**TOTAAL**
Reguliere cel	51	41	18	21	19	11	13	-	-	**174**
Ophoudkamers/VAV's	9	5	12	11	12	5	100	43	2	**199**
Observatie cel	3	6	3	-	2	1	2	3	1	**21**
Isolatie cel	2	-	1	1	1	-		-	-	**5**
Claustrofobie cel	3	-	-	-	-	-		-	-	**3**
Familie cel/Sociale kamer	2	-	-	-	-	-	1	-	-	**3**
Meer-personen cel	-	3	-	-	-	-		4	-	**7**
OTS cel	-	-	-	-	-	-		2	-	**2**
TOTAAL	**70**	**55**	**34**	**33**	**34**	**17**	**116**	**52**	**3**	**414**

De eenheid Rotterdam heeft een totale cellencapaciteit van 414 zoals in de tabel is aangegeven. Dit cijfers is inclusief 3 cellen bij de spoorwegpolitie van de landelijk eenheid en 52 cellen bij de rechtbanken van Rotterdam en Dordrecht.

De locaties waar cellen daadwerkelijk in gebruik zijn is terug gebracht tot de zes locaties die in de tabel zijn opgenomen. Zie voor de adressen van de locaties bijlage 2.

1.7 Leeswijzer

Het rapport is opgebouwd aan de hand van de vijf processtappen met daarnaast een hoofdstuk over de medische zorg door de IGZ; de personele en organisatorische aspecten bij arrestantenzorg gevolgd door een eindoordeel. Het volgende hoofdstuk gaat over de aanhouding (hoofdstuk 2), gevolgd door transport (hoofdstuk 3), insluiting (hoofdstuk 4), verblijf (hoofdstuk 5), einde insluiting en overdracht (hoofdstuk 6), kwaliteit medische zorg (hoofdstuk 7), personeel & organisatie (hoofdstuk 8) en eindoordeel (hoofdstuk 9). Ieder hoofdstuk, behalve het laatste hoofdstuk, sluit af met een conclusie en eventueel aanbeveling(en).

---

[10] Zie voor een volledig overzicht van de capaciteit van de eenheid Rotterdam bijlage 2.

[11] Betreft rechtbank Rotterdam (24 VAV's, 2 observatiecellen, 3 meer peronen cellen en 2 OTS cellen) en Dordrecht (19 VAV's, 1 observatie cel en 1 meer-personen cel).

[12] Treinstation Rotterdam Centraal.

Cellengang (Doelwater)

2 Aanhouding

In dit hoofdstuk staat de aanhouding van de persoon centraal. Om te beoordelen of de aanhouding op de juiste wijze gebeurt, hanteert de inspectie een aantal criteria die zijn genoemd in het toetsingskader (bijlage 2). De IVenJ kijkt naar de veiligheid bij de aanhouding van zowel de ingeslotene als de politie en de wijze waarop de arrestant wordt geïnformeerd. Voor een opsporingsambtenaar[13] behoort het benemen van iemands vrijheid tot de dagelijkse gang van zaken. Aan de andere kant is dit voor degenen die het betreft vaak een ingrijpende gebeurtenis. Daarom alleen al moet dit zorgvuldig gebeuren. Het benemen van iemands vrijheid is een deel van de taak van de politie. Er kunnen verschillende redenen zijn om dit te doen. Dit kan zijn in verband met de handhaving van de openbare orde; met strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde[14]; met hulpverlening en met het uitoefenen van toezicht bijvoorbeeld die in het kader van de Vreemdelingenwet.

2.1 Veiligheid en informatie

Bij aanhouding dient de politie zorg te dragen voor de veiligheid van de arrestant, de omgeving en die van de politie zelf. Volgens de politie worden aanhoudingen, met name geplande aanhoudingen, in principe uitgevoerd door minimaal twee opgeleide medewerkers.[15] Daarnaast is het gebruikelijk dat de opsporingsambtenaar de arrestant informeert over de procedures die doorlopen gaan worden (overbrengen, intake, fouillering) tot het moment van insluiting. Uit gesprekken met agenten in noodhulp blijkt dat zij, om taalproblemen te overbruggen, vaak een boekje bij zich dragen met daarin vertalingen van de handelingen die men gaat uitvoeren in een aantal buitenlandse talen. Een geïnterviewde agent gaf aan dat hij zijn privételefoon gebruikte om een woord of zin te vertalen voor een vreemdeling wanneer de taal niet voorkwam in het boekje.

Of een arrestant bij aanhouding direct mag worden gefouilleerd hangt af van een aantal factoren, zoals onmiddellijk dreigend gevaar voor het leven of de veiligheid van de ambtenaar of van derden. De fouillering dient in dat geval noodzakelijk te zijn ter afwending van dat gevaar.[16] In de praktijk blijkt dat de feitelijke insluitingsfouillering meestal pas plaats vindt op het politiebureau (zie hoofdstuk 3). Uit de gesprekken met ingeslotenen, arrestantenverzorgers en agenten noodhulp blijkt dat de politie terughoudend is met de toepassing van geweld bij arrestaties. Het komt echter weleens voor dat geweld moet worden toegepast. Indien geweld is toegepast maakt de politie hiervan een rapportage en kort daarna volgt een mondelinge evaluatie met de betrokken medewerker(s).

2.2 Bejegening en zorg

Uit interviews blijkt dat de wijze waarop arrestanten worden bejegend vaak afhankelijk is van de persoon zelf, zijn of haar gedrag en ook de reden van aanhouding. Hoe dit wordt beoordeeld en hoe hierdoor wordt gehandeld is afhankelijk van de individuele politiemedewerker.

[13] Zie bijlage 4 begrippenkader.

[14] Wanneer iemand wordt aangehouden als verdachte van het overtreden van een strafbaar feit in de 'aanhoudingsfase' en de in de volgende paragraaf te bespreken 'transportfase' wordt in dit rapport de term 'arrestant' gebruikt. In andere gevallen is sprake van het ontnemen van iemands vrijheid op basis van andere overwegingen.

[15] Er zijn situaties waarin een opsporingsambtenaar alleen de aanhouding verricht. Hierbij valt te denken aan opsporingsambtenaren die individueel hun dagelijks werk uitvoeren zoals bijvoorbeeld: motoragenten, wijkagenten, buurtregisseurs etc.

16 Artikel 7, lid 3 Politiewet. Dit artikel wordt binnenkort gewijzigd, waardoor het voor de politie mogelijk wordt om arrestanten in geval van transport altijd te kunnen fouilleren aan hun kleding, inclusief tassen en rugzakken, op de aanwezigheid van gevaarlijke voorwerpen.

Agenten in noodhulp geven eventuele bijzonderheden qua gedrag en zorg door aan arrestantenverzorgers. Zeker wanneer het moeilijke personen betreft waar de politie op straat en/of thuis al de nodige problemen mee heeft gehad. Voor sommige kwetsbare groepen, zoals bijvoorbeeld minderjarigen of mensen met een psychotische aandoening, is er speciaal beleid. De geïnterviewde ingeslotenen hadden geen klachten over de manier waarop ze waren aangehouden en meegenomen naar het politiebureau.
Bij (geplande) aanhoudingen thuis verifieert de politie of er eventueel medicijnen moeten worden meegenomen, zoals bijvoorbeeld medicatie voor HIV-patiënten. Een heel enkele keer gaat de politie bij mensen thuis langs om medicijnen alsnog op te halen.

2.3 Conclusie

Het eindoordeel op dit onderdeel is dat de politie in overwegende mate voldoet aan de eisen die aan haar worden gesteld. Wel merkt de IVenJ op dat de bejegening vaak situatief bepaald wordt, bijvoorbeeld afhankelijk van de redenen waarom iemand wordt aangehouden en diens gedrag.

3 Transport

De voertuigen waar arrestanten in worden vervoerd dienen veilig te zijn en te voldoen aan de voorschriften. Het transport dient te worden uitgevoerd door opgeleid personeel met oog voor de ingeslotenen.

3.1 Geschiktheid voertuig en transportroute

De Inspectie heeft geconstateerd dat bij het vervoer van ingeslotenen verschillende soorten voertuigen worden gebruikt, deels afhankelijk van de locatie van vertrek en bestemming en deels afhankelijk van beschikbaarheid.
In principe wordt het vervoer tussen justitielocaties verzorgd door de DV&O. Dit betreft vooral het vervoer van het politiecellen complex naar een huis van bewaring of van en naar de rechtbank voor voorgeleiding. Het vervoer vindt plaats met personenbusjes of cellenbussen die volgens eigen opgave van DV&O voldoen aan de voorschriften (Conformiteitenlijst eisen DV&O). Volgens documentatie vindt het vervoer van jongeren gescheiden plaats van volwassenen en buiten gezinssituaties worden vrouwen en mannen gescheiden vervoerd. Vervoer tussen de diverse politielocaties wordt soms ook door de politie zelf verzorgd met transportbussen. Dit betreft vooral het vervoer van en naar bureaus met alleen voorlopige arrestanten verblijven (VAV's) naar bureaus met cellen waar ook overnacht kan worden.

3.2 Veiligheid en bejegening

Ten aanzien van de veiligheid en bejegening tijdens het transport zijn enkele bijzonderheden naar voren gekomen. Op het hoofdbureau Doelwater viel op dat de binnenkomst van een arrestant via de garage en een lift plaatsvond. De lift bevatte weliswaar een afsluitbare scheidingswand, maar was erg krap en er was geen cameratoezicht. Verschillende geïnterviewden gaven aan dat dit niet altijd veilig is.

Een ander aandachtspunt betreft de vervoersbewegingen met ingeslotenen van en naar locaties van de politie met een rechercheafdeling. Op deze locaties, zoals bijvoorbeeld in Vlaardingen, zijn over het algemeen geen cellen aanwezig en alleen maar VAV's. Derhalve moeten ingeslotenen na verhoor weer getransporteerd worden naar een locatie om de avond- en nachtelijk uren in een reguliere cel door te brengen. De volgende dag worden deze ingeslotenen vaak weer naar het bureau vervoerd waar de recherche zich bevindt, voor verder verhoor. Sommige verdachten verblijven gedurende de hele dag dan in een VAV in afwachting van eventueel nader verhoor en worden pas rond negen uur 's avonds weer naar het politiebureau met celcapaciteit vervoerd. In de praktijk komt het dus regelmatig voor dat personen veel langer dan de maximale duur van zes uur in een VAV verblijven.[17]
Zoals gezegd wordt niet altijd voorafgaand aan het transport een veiligheidsfouillering uitgevoerd (zie paragraaf 2.1), hetgeen een risico kan opleveren tijdens het transport.[18] Ook na transport tussen de politiebureaus wordt de ingeslotene niet opnieuw gefouilleerd. Ook niet als de ingeslotene in de tussentijd contact heeft gehad met een advocaat (of ouders/ voogd in geval van minderjarigen).

[17] Tijdens de wederhoor heeft de politie aangegeven dat vanaf 1 juli 2014 geen arrestanten meer worden ingesloten in Vlaardingen.

[18] Artikel 7, lid 3 Politiewet. Dit artikel wordt binnenkort gewijzigd, waardoor het voor de politie mogelijk wordt om arrestanten in geval van transport altijd te kunnen fouilleren aan hun kleding, inclusief tassen en rugzakken, op de aanwezigheid van gevaarlijke voorwerpen.

3.3 Conclusie

Het transport is voor zover door de Inspectie onderzocht binnen de eenheid Rotterdam over het algemeen in orde. Wel constateert de Inspectie dat het voorkomt dat ingeslotenen op sommige locaties langer dan de voorgeschreven zes uur in een VAV verblijven, omdat de recherche zich op die locaties bevindt. Deze locaties hebben zelf geen celcapaciteit om te overnachten en betrokkenen moeten dus weer terug naar een locatie met celcapaciteit. Dit leidt daarnaast ook tot veel transportbewegingen van arrestanten, die wellicht voorkomen kunnen worden.

Aanbevelingen

- Bewaak de wettelijke termijn van 6 uur in een VAV.
- Breng, indien mogelijk, het aantal transportbewegingen terug door het (nader)verhoor te laten plaatsvinden op de locaties waar celcapaciteit beschikbaar is.

4 Insluiting

Ingeslotenen op een politiebureau[19] worden vaak verdacht van het plegen van een strafbaar feit. Daarnaast kunnen mensen ook om andere redenen worden ingesloten. Bijvoorbeeld voor het uitzitten van een vervangende hechtenis of in het kader van de hulpverlening, omdat iemand psychische- of verslavingsproblemen heeft. Alle ingeslotenen ondergaan bij de insluiting op het bureau dezelfde processtappen. Zij worden direct bij binnenkomst gefouilleerd. Meegebrachte spullen worden gecontroleerd, ingenomen, opgeslagen en/of inbeslaggenomen wanneer het verboden goederen betreft. Tevens wordt de identiteit van de betreffende persoon vastgesteld en worden zijn of haar gegevens verwerkt in het zogenaamde bedrijfsprocessenregistratie-systeem Basisvoorziening Handhaving (BVH).[20] Betrokkene wordt vervolgens naar een ophoudkamer of VAV gebracht. Daar verblijft hij of zij de eerste uren. Deze ruimte beschikt niet over een slaapgelegenheid. Als de arrestant wordt voorgeleid aan de hulp officier van justitie (hovj) en in verzekering wordt gesteld, wordt hij overgebracht naar een reguliere politiecel. Die cel is geschikt voor dag- en nachtverblijf. Omdat de situatie zich kenmerkt door een grote mate van onzekerheid voor de betrokkenen is het belangrijk dat zij goed en op een begrijpelijke manier worden geïnformeerd over wat er staat te gebeuren, wat hun rechten zijn en hoe alles reilt en zeilt op een politiebureau.

4.1 Fouillering en persoonlijke eigendommen

De eerste fouillering van ingeslotenen vindt meestal pas plaats op het bureau. De instructie geeft aan dat de fouillering in eerste instantie tot de taken van de arrestantenverzorgers behoort, maar dat dit ook door de opsporingsambtenaar gedaan kan worden. In de praktijk zag de IVenJ dat de insluitingsfouillering uit veiligheidsoverwegingen verricht werd door de opsporingsambtenaren die iemand hadden gearresteerd of opgehaald. Als de omstandigheden daar aanleiding toe geven, wordt er volgens enkele noodhulpmedewerkers ook op straat al gefouilleerd.[21]

De IVenJ was op bureau Doelwater en op bureau Zuidplein getuige van insluitingsfouilleringen. Met name de krappe ruimte op bureau Doelwater verdient vanuit veiligheidsoptiek de aandacht.[22] Op bureau Zuidplein bood de ruimte voldoende overzicht voor alle betrokkenen. Bij de rechtbank Rotterdam is geen afzonderlijke fouilleringsruimte.

Arrestantenverzorgers kijken mee bij de insluitingsfouillering, om er zeker van te zijn dat alles goed verloopt. Medewerkers van het particuliere beveiligingsbedrijf Trigion mogen ingeslotenen niet fouilleren.[23] De IVenJ constateerde dat er bij de fouillering bij de rechtbank Rotterdam onderscheid wordt gemaakt tussen ingeslotenen die van een politiebureau en een het huis van bewaring komen. Zo

[19] Of andere ruimtes waar personen worden ingesloten, denk aan ophoudkamers, arrestantenbussen, cellencomplexen, rechtbanken en sommige politielocaties bij treinstations en voetbalstadions.

[20] Basisvoorziening Handhaving (BHV) is een registratiesysteem dat wordt gebruikt door de nationale politie.

[21] Dit betreft een veiligheidsfouillering.

[22] De ruimte die het betrof was klein, er bevonden zich meerdere personen (enkelen in het bezit van hun dienstwapen). Bij een incident of escalatie erg onoverzichtelijk.

[23] Een Trigion-medewerker merkte op dat hij bij werkzaamheden in een penitentiaire inrichting wel mocht fouilleren.

mogen ingeslotenen uit een huis van bewaring hun riem en veters aanhouden terwijl die bij ingeslotenen van een politiebureau worden ingenomen.

Visitatie vindt volgens leidinggevenden en medewerkers alleen plaats in overleg met de hovj en de arts. In de praktijk komt visitatie nauwelijks voor. De politie registreert indien een ingeslotene wordt gevisiteerd.

Waar mogelijk worden vrouwelijke arrestanten door vrouwelijke medewerkers gefouilleerd.[24] Als ingeslotenen overgebracht worden naar een ander politiebureau, bijvoorbeeld voor een verhoor, worden zij voor en na dat vervoer niet gefouilleerd. In het voetbalstadion Feyenoord worden personen alleen door de politie gefouilleerd als ze verdacht worden van een overtreding (niet zijnde overtreding van de huisregels).

Persoonlijke bezittingen worden tijdens de fouillering ingenomen. Ook artikelen die een risico voor betrokkene kunnen vormen, zoals riemen, veters, aanstekers etc., worden ingenomen.[25] De IVenJ constateerde dat de Goederen die voor inbeslagneming in aanmerking komen zoals drugs, vuurwapens of andere verboden goederen worden inbeslaggenomen en volgens de daarvoor geldende procedures verpakt en opgeborgen ten behoeve van het opsporingsonderzoek. Op alle politiebureaus trof de Inspectie een vergelijkbare handelswijze aan. Op enkele bureaus heeft de IVenJ vastgesteld dat er in de fouilleringsruimte en boven de tafel waarop de goederen uit een fouillering worden gelegd, camera's hangen, die alles registreren. De ingenomen goederen worden in het bijzijn van de arrestant in de fouilleringszak gedaan. De arrestant tekent voor de inhoud de fouilleringszak. Vervolgens wordt de fouilleringszak in een afsluitbaar kastje opgeborgen. Medicijnen worden in het voorvakje opgeslagen. Van deze fouillering wordt een aantekening gemaakt in BVH.

4.2 Registratie en identiteitsvaststelling

Op de politiebureaus wordt gebruik gemaakt van een analoog en een digitaal arrestantenbord in BVH. Bijzonderheden zoals het contact met de FARR-arts[26] en het verstrekken van medicatie worden daarin genoteerd. De arts kan met behulp van een arrestantenverzorger BVH inzien maar niet in BVH muteren, maar hij ervaart geen problemen met de overdracht aan arrestantenverzorgers. Op sommige locaties wordt gewerkt met dag- en nachtrapporten. Trigion-medewerkers kunnen, zoals eerder gemeld, niet in BVH werken. In Vlaardingen, waar slechts één arrestantenverzorger (van Trigion) dienst draait, betekent dit dat er geen of zeer beperkt registratie van arrestantenverzorging plaatsvindt.[27] Alleen het hoog nodige, zoals verstrekking van medicatie en contact met de FARR-arts wordt op die locatie met gebruikmaking van de wachtcommandant vastgelegd in BVH. De IVenJ heeft op de locaties Doelwater en Zuidplein het BVH bekeken en trof daarin slechts summiere aantekeningen aan. Als er vreemdelingen worden ingesloten, neemt de vreemdelingendienst de behandeling van de zaak zo spoedig mogelijk over. Deze dienst wikkelt dan de gehele procedure van identiteitsvaststelling tot aan het onderbrengen van de vreemdeling af.

[24] Ambtsinstructie Politie art 28.

[25] Let op: de fouillering betreft bij insluiting niet standaard een visitatie, waardoor niet alle risico's uit te sluiten zijn.

[26] Forensisch Artsen Rotterdam Rijnmond.

[27] Per 1 juli 2014 zullen in politiebureau Vlaardingen geen arrestanten meer worden ingesloten.

4.3 Voorgeleiding en rechtmatigheid

Ingeslotenen moeten worden geïnformeerd over het waarom van hun insluiting, en over hun rechten en plichten met betrekking tot het verblijf. De arrestantenverzorgers en opsporingsambtenaren geven aan dat een arrestant bij aanhouding geïnformeerd wordt over de reden van aanhouding en over zijn rechten. De hovj ziet de arrestant in het voorlopig arrestantenverblijf. Hij is degene die hem hernieuwd informatie geeft omtrent zijn of haar aanhouding. Hij geeft aan dat verdachten in het kader van het Salduz-arrest een advocaat mogen consulteren. Tevens beoordeelt de hovj of betrokkene rechtmatig is aangehouden of niet. Indien nodig kan hij de arrestant in verzekering stellen. De geïnterviewde advocaten geven aan dat de ingeslotenen meestal geïnformeerd zijn over de redenen van aanhouding en insluiting. De ingeslotenen krijgen, volgens hen, op de bureaus ook een informatiefolder uitgereikt. Bij ZSM-zaken werkt dat zo, omdat er dan meer informatie beschikbaar is om de ingeslotene goed te informeren.

De Inspectie heeft de hovj een aantal voorgeleidingen zien verrichten tijdens de inspectiebezoeken. De bewaking van de termijnen van insluiting wordt verricht door de zaaksverantwoordelijke hovj.

4.4 Bejegening

De Inspectie verwacht dat de omgang met ingeslotenen respectvol en met een zekere mate van begrip voor ieders persoonlijke situatie, plaatsvindt. De politie heeft ten aanzien van bejegening geen specifieke visie geformuleerd.
In principe wordt bij binnenkomst iedereen gelijk en respectvol behandeld. Wel wordt, indien mogelijk, ten aanzien van bijvoorbeeld fouillering en begeleiding een verschil gemaakt tussen mannen en vrouwen.
De politie is op basis van wet- en regelgeving verplicht een onderscheid te maken tussen meer- en minderjarigen en met betrekking tot vreemdelingen.

In de praktijk heeft de Inspectie op de bezochte bureaus kunnen constateren dat ingeslotenen correct worden behandeld bij insluiting en dat minderjarigen gescheiden van volwassenen worden ondergebracht.

4.5 Informatie huisregels en rechten

Iemand die van zijn vrijheid wordt beroofd en wordt ingesloten, heeft het recht geïnformeerd te worden over de regels die op het bureau (of de plek van insluiting) gelden en over de totale gang van zaken aldaar.

Op het hoofdbureau Doelwater zijn de huisregels in het Nederlands en in tien andere talen aanwezig. In elke VAV hangt een verkorte versie van de huisregels in het Nederlands. Het is de bedoeling dat een overzicht van de huisregels, op een A4, wordt uitgereikt als betrokkene naar een cel verplaatst wordt. Op verzoek van de CTAZ heeft de politie een formulier gemaakt waarbij de ingeslotene tekent voor ontvangst van de regels. Tijdens de inspectie zijn de huisregels niet op de bezochte cellen aangetroffen. De geïnterviewde ingeslotenen gaven aan de huisregels niet te hebben ontvangen, maar dat zij mondeling wel waren geïnformeerd over hun rechten. Ook bij de voorgeleiding draagt de hovj er zorg voor dat de arrestant begrijpt waarom hij wordt ingesloten, desnoods maakt hij daartoe gebruik van een tolkentelefoon. Het bezochte bureau Noord en de rechtbank Rotterdam beschikten niet over huisregels. In Spijkenisse en Zuidplein liggen ze standaard in het Nederlands op de VAV. Ook huisregels in de meest gangbare talen zijn aanwezig.

4.6 Toegang tot advocaat

In het kader van het strafrecht hebben gearresteerden recht op het consulteren van een raadsman voor aanvang van hun verhoor. Bij de voorgeleiding van een meerderjarige vraagt de hovj de arrestant of hij een advocaat wil raadplegen. Er bestaat een landelijke piketregeling voor het inschakelen van advocaten. De advocaat moet dan binnen twee uur op het betreffende bureau zijn. Een enkele keer gaat dit mis, maar dat betreft uitzonderingen. Het algemene beeld dat de geïnterviewde advocaten op dit punt hebben is positief. Een knelpunt dat de advocaten ervaren is dat ze hun telefoon vaak niet mee naar binnen mogen nemen. Hierdoor zijn ze niet altijd in staat tijdig te reageren op oproepen van de piketcentrale.

Op de meeste bezochte bureaus verloopt het eerste contact tussen ingeslotene en advocaat via een telecommunicatieverbinding. De meeste geïnterviewde arrestanten geven aan dat zij een advocaat hebben kunnen raadplegen voorafgaand aan hun verhoor. Volgens de arrestantenverzorging en de hovj wordt in het overgrote deel van de gevallen gewacht met het verhoor van de ingeslotene totdat deze zijn advocaat heeft kunnen spreken.

Bij de insluiting van minderjarigen is consultatie van een advocaat verplicht. Dat heeft soms een ongewenst bij-effect. Het kan even duren voordat een advocaat beschikbaar is. De ingeslotene zit dan onnodig lang te wachten, terwijl bij een transactie de zaak al afgewikkeld zou kunnen zijn.

In Nederland zijn advocaten (nog) niet aanwezig bij het verhoor van meerderjarige verdachten.[28] Bij minderjarigen is volgens de geïnterviewde piketadvocaten en arrestantenverzorgers altijd een advocaat aanwezig.

4.7 Informeren thuisfront en overigen

Van de insluiting op een politiebureau mag iemand in principe, tenzij het opsporingsbelang zich daartegen verzet, het thuisfront in kennis stellen. Hierover bestaat regelmatig verschil van mening op de werkvloer. De instructies zijn op dat punt niet voldoende duidelijk. Van de insluiting van minderjarigen worden de ouders, de familie of een voogd altijd door de politie geïnformeerd.

Op bureau Noord werd aangegeven dat voor de vroeghulp voor jeugdigen de Raad voor de Kinderbescherming wordt ingeschakeld. Hier wordt alleen geen aantekening van gemaakt in BVH of het dossier. Een check achteraf is zo niet goed mogelijk.

Meerderjarige arrestanten hebben het recht, zolang het opsporingsbelang niet in het geding is, om naar hun thuisfront te bellen. In de praktijk komt het voor dat dit niet altijd gehonoreerd wordt. Arrestanten die voor een openstaande geldboete zijn aangehouden mogen dat wel. Als zij iemand bereid kunnen vinden die voor betaling zorg kan dragen, kan het verblijf op het politiebureau worden beperkt. Ook vreemdelingen krijgen zelf de gelegenheid om te bellen met hun familie.

Wanneer volwassenen worden gearresteerd die thuis nog een zorgplicht hebben voor minderjarigen of dieren, dan wordt de recherche of de noodhulp ingeschakeld om thuis iets te regelen. Volwassenen die worden aangehouden terwijl zij een kind bij zich hebben, worden ingesloten in een VAV. Er wordt dan geregeld dat iemand het kind komt ophalen.

[28] Met betrekking tot het bijwonen van het verhoor door de raadsman is wetgeving in de maak.

4.8 Conclusie

Het eindoordeel van de IVenJ over de 'insluitingsfase' is dat de politie-eenheid Rotterdam in overwegende mate voldoet aan de eisen die daaraan worden gesteld. De fouillering bij de insluiting van een persoon geschiedt overwegend door de opsporingsambtenaren die de betreffende persoon binnengebracht hebben en niet door arrestantenverzorgers. Deze insluitingsfouillering is niet conform de procedures die daartoe in de eenheid Rotterdam zijn gesteld. Indien een ingeslotene tussentijds vervoerd wordt naar een plaats van verhoor wordt er over het algemeen geen fouillering meer uitgevoerd. Aan deze handelswijze kleven risico's omdat men niet zeker weet of de ingeslotene verboden voorwerpen bij zich draagt die hij elders heeft meegenomen en/of verkregen. Dit laatste is misschien ook een verklaring waarom er in sommige cellen brandsporen en teksten op de muur aanwezig zijn.
De bij de fouillering aangetroffen goederen worden opgeborgen in daartoe voorgeschreven plastic zakken. Verboden voorwerpen worden inbeslaggenomen en vervolgens ter afhandeling overgedragen aan de behandelende opsporingsambtenaren.
De registratie en identiteitsvaststelling van de ingeslotenen geschiedt conform de daarvoor geldende richtlijnen. De IVenJ oordeelt de wijze waarop bijzonderheden worden opgeslagen in het bedrijfsprocessensysteem BVH als uiterst summier. Dat kan betekenen dat informatie niet of onvoldoende gedeeld kan worden. Trigion medewerkers hebben geen autorisatie om registraties in dit systeem door te voeren. Daardoor worden eventuele bijzonderheden (bijvoorbeeld over medicatiegebruik), op die locaties waar alleen Trigion medewerkers de arrestantenzorg verzorgen, niet of marginaal geregistreerd.
De ingeslotenen worden op alle bezochte locaties mondeling en/of schriftelijk geïnformeerd over hun rechten en plichten. De rechtmatigheid van de insluiting wordt daarbij door de hovj ook gecontroleerd. Ze worden op de hoogte gesteld van de reden van hun insluiting en er wordt gewezen op de mogelijkheid een advocaat te bellen. Van dit laatste wordt ook veelvuldig door ingeslotenen gebruik gemaakt. Meestal wordt de piketcentrale van de advocatuur ingeseind en wordt het eerste contact tussen ingeslotene en advocaat gedaan via een telecomverbinding.
Van de insluiting op een politiebureau mag iemand in principe, tenzij het opsporingsbelang zich daartegen verzet, het thuisfront in kennis stellen. Over het informeren van andere personen de insluiting betreffende, bestaan wisselende meningen bij de respondenten. De instructies zijn op dat punt niet voldoende duidelijk. Van de insluiting van minderjarigen worden de ouders, de familie of een voogd altijd door de politie geïnformeerd.

Aanbevelingen

- Zorg voor een goede en voldoende toereikende registratie van alle bijzonderheden rond ingeslotenen, zodat iedereen over dezelfde relevante informatie kan beschikken.
- Borg de registratie van bijzonderheden op die locaties waar alleen Trigion medewerkers ingezet worden.
- Biedt ingesloten de mogelijkheid om familie te informeren over insluiting tenzij de hovj nadrukkelijk aangeeft dat dit niet in het belang is van het onderzoek.

5 Verblijf

In dit hoofdstuk beschrijft de Inspectie onderwerpen die in meer algemene zin van toepassing zijn op het verblijf in een politiebureau, een cellencomplex of een andere ophoudlocatie. Het betreft dan zaken als de uitrusting van de verblijfsruimtes, het aldaar gevoerde dagprogramma, de verzorging, de veiligheid en de manier waarop een ingeslotene bejegend wordt. Deze onderwerpen zijn cruciaal in de beoordeling van de onderzoeksvraag hoe de nationale politie zorg draagt voor het waarborgen van de rechtspositie, de veiligheid en de humane bejegening van onder haar verantwoordelijkheid ingesloten personen. De IVenJ belicht in dit hoofdstuk de toegang tot zorg. De IGZ gaat in hoofdstuk 7 in op de kwaliteit van de medische zorg in de door de IGZ bezochte locaties Doelwater en Zuidplein.

5.1 Bejegening en bijzondere groepen

De bejegening betreft de manier waarop alle betrokkenen gedurende de periode dat de ingeslotene onder hun verantwoordelijkheid[29] valt met hen omgaan. De Inspectie verwacht dat de omgang met ingeslotenen respectvol en met een zekere mate van begrip voor ieders persoonlijke situatie, plaatsvindt. Zo kan er, indien mogelijk, voor een andere aanpak in bejegening tussen mannen en vrouwen gekozen worden en moet er zelfs een onderscheid gemaakt worden tussen minder- en meerderjarigen. Ook voor ingeslotenen met medische of psychische problemen of ingeslotenen voor in het kader van de vreemdelingenwet dient een aanpak op maat gekozen te worden conform de regels en instructies.

De IVenJ constateert dat ingeslotenen door de arrestantenverzorging over het algemeen met respect behandeld worden. De geïnterviewden schetsen bejegening vooral als een kwestie van wisselwerking. Als het gedrag van de arrestantenverzorger rustig en respectvol is, krijgt men dat ook terug. En omgedraaid werkt het hetzelfde. Soms hanteren ingeslotenen agressief of disrespectvol gedrag. Bij agressie wordt in principe aangifte gedaan. Echter de administratieve rompslomp weerhoudt de arrestantenverzorger daar vaak van.[30]
Op vijf van de zes locaties is met ingeslotenen gesproken die allen aangaven zich met voldoende respect behandeld te voelen. De leiding van de arrestantenzorg stuurt nadrukkelijk op bejegening. Arrestantenverzorgers worden op hun gedrag aangesproken. In jaargesprekken is dit onderwerp een telkens terugkerend gespreksthema.

De politie maakt qua aanpak en dagprogramma, conform de regels en instructies, onderscheid tussen verschillende categorieën ingeslotenen.

Minderjarigen
Minderjarigen luchten en douchen apart van de meerderjarigen en daarnaast mogen minderjarigen tijdens de periode van insluiting bezoek ontvangen.
Jeugdigen kunnen op ieder bureau worden ingesloten. Ieder bureau heeft een jeugd coördinator. Meestal is die gekoppeld aan de jeugdafdeling van het betreffende bureau. Als jeugdigen worden ingesloten wordt de jeugdcoördinator hiervan in kennis gesteld. Alleen bureau Noord heeft een grote jeugdafdeling waar strafzaken tegen jongeren centraal worden afgehandeld. De jeugdafdeling op bureau Noord

---

[29] Dat moment vangt aan bij de aanhouding en loopt door totdat iemand overgeplaatst wordt of wordt vrijgelaten.

[30] In de wederhoor bleek dat de politie bezig is om het aangifte proces te vereenvoudigen.

heeft zeven jeugdrechercheurs en één jeugdcoördinator. De coördinator vertegenwoordigt de politie bij diverse jeugd-overleggen. Er wordt gewerkt aan de hand van ZSM.[31] Alle strafzaken en HALT-zaken worden bij de selectietafel besproken. De jeugdrechercheurs passen hun bejegening op de minderjarigen aan. Het verhoor is namelijk anders ingericht dan bij meerderjarigen. Zo is er meer aandacht voor de achtergrond van de minderjarige (sociaal verhoor). De IVenJ oordeelt het als positief dat de politie werkt aan mogelijkheden om de inverzekeringstelling in de thuissituatie te laten plaatsvinden, zodat de minderjarige niet ingesloten hoeft te worden. Wanneer een minderjarige wordt ontslagen wordt gewacht totdat hij is opgehaald door zijn ouders of voogd.

Overige bijzondere groepen ingeslotenen
Ook voor vrouwen geldt in principe een iets andere aanpak. Zij worden bij voorkeur door een vrouw benaderd en als dat niet kan door twee mannelijke arrestantenverzorgers. Vrouwen luchten en douchen apart van de mannen. Arrestanten die onder invloed zijn van drugs en/of alcohol worden (indien beschikbaar) in een observatie cel onder cameratoezicht geplaatst. Indien nodig wordt een arts ingeschakeld. De Inspectie heeft tijdens haar bezoeken met één vreemdeling gesproken. Op basis hiervan doet de IVenJ geen uitspraken over in hoeverre de politie onderscheid maakt in de behandeling en programmering voor vreemdelingen.

5.2 Verblijfsruimte

Wet- en regelgeving stellen eisen aan de verblijfsruimtes voor ingeslotenen en aan de minimale voorzieningen die voor hen dienen te worden getroffen. In een ophoudruimte dient een bank te zitten en in een cel een tafel, stoel, bed en een toilet. De ruimtes dienen voorzien te zijn van een communicatie-installatie waarmee te allen tijde contact met de bewaking kan worden verkregen.[32]

De cellen die door de IVenJ zijn aanschouwd beschikken allen over een bed, een tafel en stoel en een toilet. De ophoudkamers op alle bezochte locaties, behalve bij de rechtbank Rotterdam, hebben een opening voorzien van glas. In de VAV’s is een bank gemonteerd. De VAV’s in bureau Vlaardingen bevatten een bank en een tafel en een stoel. De meeste bureaus beschikken over een observatiecel met vast meubilair, in alle gevallen voorzien van een camera. Men maakt daar de inschatting of een persoon zich niet gaat verwonden. Op de reguliere politiebureaus is in de cellen en de VAV’s direct of indirect daglicht waarneembaar. Dat geldt niet voor de VAV’s in het treinstadion Rotterdam Centraal en bij de rechtbank Rotterdam. In alle celruimtes zijn functionerende intercoms aanwezig. De temperatuur op de meeste bureaus leek op orde. Op bureaus Vlaardingen en Spijkenisse kan het koud zijn in de celruimtes. De rechtbank Rotterdam heeft twee sociale kamers voor minderjarigen. Bureau Doelwater heeft ook een sociale kamer.

De bureaus Doelwater en Zuidplein beschikken tevens over isoleercellen en claustrofobiecellen. De isoleercellen zijn voorzien van een camera, een intercom, zachte muurbekleding en enkele cellen hebben een toilet dat niet veilig oogt. Het betreft een metalen object dat gelijkvloers is aangebracht en dat is voorzien van

---

[31] Politie, OM, Reclassering, Slachtofferhulp Nederland en de Raad voor de Kinderbescherming pakken met de ZSM-werkwijze veelvoorkomende criminaliteit *Samen* op *Snelle, Slimme, Selectieve, Simpele en Samenlevingsgerichte* wijze aan.

[32] Voor gedetailleerdere uitwerking zie het toetsingskader.

een verhoudingsgewijs grote opening waar een ingeslotene eventueel moedwillig zijn of haar hoofd aan kan verworden.

Claustrofobiecel (Doelwater)

Ophoudkamer (Feyenoord)

Op het politiebureau Doelwater wordt de reiniging van de cellen verzorgd door een schoonmaakbedrijf. De IVenJ constateert dat de cellen over het algemeen niet echt schoon zijn en hier en daar krassen en/of brandvlekken vertonen die hoogstwaarschijnlijk veroorzaakt zijn door het gebruik van aanstekers. Het is duidelijk te zien dat de cellen veel worden gebruikt. Geïnterviewde arrestanten geven aan etensresten of andere sporen van de vorige bewoner te zijn tegengekomen. Ook andere geïnterviewden geven aan dat het voorkomt dat er een urinelucht hangt en dat de cellen niet altijd schoon zijn.

Ook op de andere bureaus worden de cellen minimaal een keer per dag schoon gemaakt. De inspectie constateerde uit eigen waarneming dat de twee VAV's in het voetbalstadium Feyenoord (de Kuip) goed schoon waren.

Bij insluiting kijkt de arrestantenverzorger samen met de ingeslotenen naar de toestand van de cel. Zij tekenen krassen of beschadigingen aan op een formulier. Beiden tekenen daar vervolgens voor. Die formulieren worden bij de cel opgehangen. Bij vernieling of vervuiling moet een proces verbaal worden opgemaakt. Dat gebeurt in de praktijk vaak niet omdat het zeer bewerkelijk is en vaak niet tot een gewenst resultaat leidt.

De ophoudkamers op de rechtbank Rotterdam zijn sober ingericht. Er is alleen een bank aanwezig plus een intercom. Arrestanten blijven hier nooit langer dan één dag, maar vaak wel enkele uren. Persoonlijke verzorging en andere faciliteiten worden hier niet verstrekt. Voor een toiletbezoek moet gebeld worden. Ingeslotenen krijgen alleen water aangeboden omdat er geen faciliteiten zijn geïnstalleerd om koffie en/of thee te maken terwijl daar wel fysieke ruimte voor is.

5.3 Verblijfsregime en persoonlijke verzorging

In de praktijk ondergaan alle ingeslotenen (inclusief de minderjarigen en de vreemdelingen) eenzelfde verblijfsregime. Ingeslotenen op cel kunnen twee maal per dag luchten (op bureau Spijkenisse soms vaker, als de dienst het toelaat). Er is

dan tevens gelegenheid om te roken. De politie biedt de ingeslotenen rookwaar uit de ingenomen fouillering of uit eigen voorraad aan. Op de reguliere bureaus mogen ingeslotenen in de VAV in principe niet luchten en roken.

Op alle bezochte reguliere bureaus is voor personen die ingesloten zitten in een cel lectuur beschikbaar.

Op de bijzondere locaties (voetbalstadion, rechtbank en treinstation) behoort luchten en roken niet tot de mogelijkheden, omdat daarvoor de faciliteiten ontbreken. Zeker op de rechtbank kan het dan ook voorkomen dat arrestanten in afwachting van hun voorgeleiding en/of transport diverse uren in een cel moeten verblijven zonder gelucht te worden.

Voor ingeslotenen dienen ook voorzieningen te worden getroffen voor maaltijden en persoonlijke verzorging. Als op het bureau overnacht moet worden, dienen dekens en kussens te worden verstrekt.

De IVenJ constateert dat arrestanten op de meeste locaties (behalve bij de rechtbank Rotterdam)[33] drie keer per dag een maaltijd ontvangen. Daarnaast zijn er vaste rondes waarbij koffie en thee wordt geserveerd. Op de cellen kunnen arrestanten zelf water tappen (uit aanwezige fonteintjes). De voorzieningen voor de bereiding/opwarming van voeding voldoen over het algemeen en zien er verzorgd uit. Er zijn ingeslotenen die aangeven dat ze beschimmeld brood hebben gekregen. Tijdens de schouw aan het Zuidplein hebben de inspecteurs maaltijden geproefd. Van de vijf maaltijden was er één nog bevroren. Drie van de vier toetjes waren beschimmeld alhoewel de houdbaarheidsdatum niet was verstreken en de toetjes uit de koeling kwamen. Per politiebureau wordt wisselend rekening gehouden met levensbeschouwing/godsdienst wat het eten betreft. Zo houdt men er op bureau Doelwater wel rekening mee, maar bijvoorbeeld in Noord niet.

Als ingeslotenen overnachten op het bureau, krijgen zij een lakenpakket en dekens uitgereikt. Ingeslotenen mogen op de reguliere politiebureaus ook eenmaal per dag douchen. Hiertoe krijgen zij toiletartikelen uitgereikt. Scheren kan bij een afzonderlijke wasbak met slagvaste spiegel, onder toezicht van het personeel. Vrouwelijke ingeslotenen krijgen de voor hen noodzakelijke persoonlijke verzorgingsartikelen uitgereikt en worden tijdens het douchen begeleid door een vrouwelijke arrestantenverzorger.

5.4 Controle – veiligheid – geweldsmiddelen

Tijdens de insluiting heeft de politie zorg te dragen voor de veiligheid van de ingeslotenen. Zo moet voorkomen worden dat zich ernstige calamiteiten, zoals brand of suïcides kunnen voordoen. Daarnaast dienst de persoonlijke veiligheid van de ingeslotene vanuit het perspectief van zorg adequaat aandacht te krijgen. Zo moet iemand bij binnenkomst gevaarlijke goederen, zoals veters, aanstekers, wapens etc. inleveren.

Men weet op de bureaus hoe te handelen bij brand. Wel ontving de IVenJ signalen dat er meer geoefend mag worden.[34] Op het bureau Vlaardingen ontving de Inspectie van de geïnterviewden hierover tegenstrijdige geluiden.

---

[33] Ingeslotenen die uit een Huis van Bewaring komen worden geacht zelf hun brood mee te nemen. Indien ze geen brood bij zich hebben krijgen ze, indien er brood over is, een boterham krijgen van de rechtbank.

[34] De IVenJ is niet bekend met normeringen door de brandweer.

Verschillende geïnterviewden van het cellencomplex in de rechtbank Rotterdam geven aan dat er geen goedgekeurd ontruimingsplan is, maar dat justitie daar wel mee bezig is.

Op de bureaus Doelwater, Zuidplein, Spijkenisse en Vlaardingen kunnen ingeslotenen door middel van de intercom op elk gewenst moment contact opnemen met de Centrale Post van het bureau. Ingeslotenen in observatiecellen en isoleercellen worden met camera’s geobserveerd. De aanwezigen in de overige cellen worden niet met een bepaalde regelmaat gecontroleerd. Zowel overdag als ’s nachts komt de arrestantenverzorging op wisselende tijden langs alle cellen. Als de arts voor de nachtelijke uren een wekadvies geeft, wordt dit uitgevoerd en wordt hiervan aantekening gemaakt in BVH.[35] Op alle bureaus worden ieder uur (’s nachts) rondes gelopen om de arrestanten te controleren.

Protocollen voor het handelen bij een suïcide(-poging) zijn er wel maar ze zijn niet bekend bij het personeel. Bij een incident wordt eerst gehandeld, later wordt het protocol erbij gezocht. Uiteindelijk wordt de Rijksrecherche ingeschakeld.

Voorts zijn op alle bureaus camera’s aangebracht in het complex, die op de centrale post kunnen worden uitgekeken. Er zijn onder meer camera’s in de fouilleringsruimte, in de cellengang, op de luchtplaats en in bepaalde cellen. Op alle politiebureaus zijn wapenkluizen aanwezig.
Het komt slechts incidenteel voor dat op de politiebureaus gebruik gemaakt wordt van geweld. Een enkele keer wordt een arrestant met handboeien ingesloten of wordt pepperspray gebruikt door opsporingsambtenaren. Hiervan wordt een melding gemaakt in BVH. In overleg met de leidinggevende van dienst wordt gekeken of de boeien zo snel mogelijk weer kunnen worden verwijderd. Indien nodig wordt voor de ingeslotene een arts gewaarschuwd.

Ook van geweld tegen de politie (dus ook van geweld tegen arrestantenverzorgers) moet melding gemaakt worden, dit in het kader van het project “Geweld tegen politieambtenaren”.

De geïnterviewde ingeslotenen voelen zich veilig op de bureaus. Een geïnterviewde arrestant op de rechtbank ervoer dat niet als zodanig.

5.5 Contact buitenwereld

Ingeslotenen, met name minderjarigen, moeten contact kunnen onderhouden met derden. In de praktijk blijkt dat minderjarigen tijdens de periode van insluiting dagelijks bezoek mogen ontvangen van hun ouders of verzorgers. Meerderjarigen mogen geen bezoek ontvangen, behalve als ze voor het uitzitten van een boete zijn ingesloten of als het vreemdelingen betreft.

Bezoek wordt in BVH geregistreerd en moet bij binnenkomst van het cellenverblijf piepvrij door de detectiepoortjes. De minderjarige wordt na bezoek niet gefouilleerd.

5.6 Toegang tot zorg

De politie moet zorgdragen voor de noodzakelijke medische zorg aan ingeslotenen. Dat betekent in de praktijk dat de toegang tot de medische zorg georganiseerd

[35] Zie ook hoofdstuk 7 Kwaliteit medische zorg.

moet zijn. Dat begint bij een goede inschatting door de arrestantenverzorgers die als dat nodig is, voor betrokkene een arts inschakelt.

Bij binnenkomst op bureau Doelwater controleren de arrestantenverzorgers de arrestanten op eventuele verwondingen, men stelt vragen met betrekking tot eventueel medicijnengebruik en beoordeelt het gedrag van de arrestant. Deze informatie legt de arrestantenverzorger vast aan de hand van een checklist. Bij twijfel over de medische toestand van een ingeslotene wordt altijd een arts ingeschakeld. Ook bij plaatsing in een isoleercel is er overleg met de FARR-arts. De geïnterviewde artsen geven desgevraagd aan dat naar hun oordeel eerder te vaak dan te weinig contact opgenomen wordt met een arts.

De arts ervaart geen belemmeringen bij zijn werkzaamheden. Of en wanneer medicatie moet worden verstrekt wordt vastgelegd in BVH. De door de arts voorgeschreven medicatie wordt door arrestantenverzorgers en soms door de arts, als deze er is, uitgedeeld. De verzorgers zijn daarvoor niet opgeleid. Per dienst is op de meeste bureaus één van de arrestantenverzorgers hiervoor verantwoordelijk. Een enkeling geeft aan niet blij te zijn met deze taak, omdat hij daarvoor niet geschoold is en hij niet weet wat hij uitreikt.

De uitgeschreven medicatie wordt wisselend bewaard. Op sommige bureaus wordt deze bij de fouillering bewaard, op andere plekken op een centrale, niet-afgesloten plek (zie ook hoofdstuk 7).[36]

Medicijnkast (Doelwater)

Wat betreft geestelijke verzorging. Volgens de regels kunnen arrestanten om geestelijke bijstand worden verleend door een erkend geestelijk verzorger. In de praktijk zijn er zelden verzoeken van religieuze aard. Er zijn op de politiebureaus wel religieuze boeken aanwezig die op verzoek ingezien kunnen worden. Deze boeken zijn een gift van een particulier.

5.7 Beklag

[36] Op het hoofdbureau in Rotterdam is na de komst van de inspecties een brievenbus geïnstalleerd waar medicijnen in worden gestopt van ingeslotenen die inmiddels het politiebureau hebben verlaten.

Per eenheid is een commissie van toezicht arrestantenzorg (CTAZ) ingesteld voor het maatschappelijk toezicht op arrestantezorg. De CTAZ in de eenheid Rotterdam inspecteert zes keer per jaar de arrestantenverblijven aan de hand van een inspectiechecklijst. De bezoeken door de CTAZ zijn onaangekondigd. Zes keer per jaar vergadert de CTAZ om bevindingen te delen en knelpunten te signaleren. De CTAZ geeft aan dat de politie aandachtspunten goed en adequaat oppakt. Jaarlijks publiceert de CTAZ een jaarverslag. Ingeslotenen kunnen bij de CTAZ geen klacht indienen. Over het politieoptreden in meer algemene zin kan een klacht ingediend worden bij de Commissie voor de Politieklachten van de eenheid Rotterdam. Sinds kort ontvangt de CTAZ klachten over arrestantezorg die bij deze Commissie voor de Politieklachten binnenkomen. Volgens de geïnterviewden komt het echter niet vaak voor dat er klachten over arrestantenzorg worden ingediend bij deze Commissie. Opvallend is dat de geïnterviewde raadslieden het bestaan van de klachtencommissies niet kenden.

5.8 Conclusie

Het eindoordeel ten aanzien van de 'verblijffase' is dat de eenheid Rotterdam in overwegende mate voldoet aan de eisen die daaraan worden gesteld. De politie bejegent ingeslotenen over het algemeen op humane wijze. Ook heeft de politie oog voor bijzondere groepen ingeslotenen zoals minderjarigen en vrouwen. Ingeslotenen ondergaan echter op bijna alle locaties eenzelfde verblijfsregime. Afhankelijk van de lokale situatie kunnen ingeslotenen luchten en roken. Dat laatste is niet altijd het geval op die locaties waar alleen maar VAV's aanwezig zijn. Het verblijf van ingeslotenen in de VAV's van de rechtbank Rotterdam kan in voorkomende gevallen vele uren duren zonder dat er een mogelijkheid tot luchten en/of roken gegeven wordt.
De inrichting van de cellen, VAV's, isoleercellen en andere ophoudruimtes zijn sober maar voldoen in algemene zin aan de formele inrichtingseisen. In sommige locaties zijn afwijkingen geconstateerd zoals bijvoorbeeld de afwezigheid van daglicht in de ophoudkamers van de rechtbank Rotterdam. De IVenJ heeft kunnen constateren dat de celruimtes zeer frequent gebruikt worden en dat eist zijn tol als het gaat om hygiëne en onderhoud. De cellen zijn op meerdere locaties niet echt schoon. Er zijn veel cellen bekrast of zij vertonen brandsporen. De cellen en ophoudkamers worden één keer per dag schoongemaakt en dat is niet altijd voldoende.

De IVenJ merkt op dat de persoonlijke verzorging een enkele keer te wensen over laat. Er wordt voor wat betreft de maaltijdverstrekking per locatie wisselend rekening gehouden met levensbeschouwing/godsdienst. De kwaliteit en toebereiding van de voeding op één van de onderzochte locaties was niet goed. De veiligheid in de cellencomplexen van de politie is over het algemeen goed te noemen. Bij calamiteiten handelt de politie van nature direct, echter procedures en oefeningen worden niet consistent (bij-)gehouden. De IVenJ heeft signalen vernomen dat er verhoudingsgewijs te weinig geoefend wordt in het geval van calamiteiten (brandoefeningen, ontbreken ontruimingsplan ed.). Ook zijn de arrestantenverzorgers niet op de hoogte van de protocollen in geval van suïcide-(poging).
De toegang tot medische zorg is in alle onderzochte locaties voldoende gewaarborgd en vastgelegd in een convenant. Ingeslotenen kunnen de noodzakelijke medicatie krijgen. Opgemerkt dient wel te worden dat de medicatie wisselend bewaard wordt.[37] In sommige gevallen gebeurt dit in de fouillering van de betreffende

[37] Zie verder hoofdstuk 7.

ingeslotene en in andere gevallen op een centrale, niet-afgesloten plek. De arrestantenverzorgers die de medicatie verstrekken zijn daartoe niet opgeleid.

Aanbeveling

- Voorkom, indien mogelijk, een te langdurig verblijf op de rechtbank óf tref, in voorkomende gevallen, betere voorzieningen met betrekking tot het luchten, roken en de verstrekking van koffie/thee en een maaltijd.

6 Einde insluiting / overdracht

Bij de invrijheidstelling van een persoon geeft de politie de persoonlijke eigendommen die in bewaring waren genomen terug. Indien de persoon zichzelf niet kan verplaatsen organiseert de politie begeleiding en vervoer. Indien de ingeslotene naar een ander politiebureau of (justitiële of zorg-) inrichting gaat, dient de politie een rapportage met bijzonderheden over de ingeslotene over te dragen. Ook dient de politie de vervoersdienst actief te informeren. Deze rapportage bevat naast persoonlijke gegevens (naam, leeftijd) ook informatie over de eventuele aanwezigheid van verslavingsproblematiek, psychiatrische problematiek, suïcide- en vluchtgevaar en overige bijzonderheden met betrekking tot het verblijf en het gedrag van de ingeslotene.

6.1 Einde insluiting

Zodra een ingeslotene in vrijheid wordt gesteld kan hij of zij op eigen gelegenheid het politiebureau verlaten en is er geen begeleiding. Op het hoofdbureau in Doelwater gaat de looproute langs de kantoren van de politie. In het verleden was er een andere looproute maar dat was niet ideaal omdat weleens geparkeerde politievoertuigen werden beschadigd. Bij het voetbalstadion Feyenoord probeert de politie de arrestanten nog tijdens de wedstrijd in vrijheid te stellen. Dit gebeurt buiten het hek van het voetbalstadion zodat ze de wedstrijd niet meer kunnen volgen. Bij de rechtbank Rotterdam mogen de ingeslotenen die in vrijheid zijn gesteld de telefoon gebruiken om zelf vervoer te regelen indien ze niet zelfstandig weg kunnen. Het onderwerp vervoer voor ingeslotenen die zorg behoeven is niet aan de orde geweest.
Volgens arrestantenverzorgers zijn er weinig tot geen problemen met de teruggave van persoonlijke eigendommen omdat de waardevolle spullen bij insluiting zijn genoteerd en zijn opgeborgen in een afsluitbare zak voorzien van naam.

Wanneer een minderjarige wordt vrijgelaten wacht de politie totdat hij of zij is opgehaald door de ouders of voogd.

6.2 Overdracht

Bij overplaatsing van een ingeslotene naar een ander politiebureau binnen de eenheid blijven de gegevens beschikbaar in BVH en zijn dus opvraagbaar bij het andere politiebureau. Vaak geven arrestantenverzorgers ook telefonisch een toelichting aan collega's op een ander bureau.
Het is niet duidelijk of overdracht naar een politiebureau buiten de eenheid ook informatie uit het BVH kan opvragen. Indien er bijzonderheden zijn, zoals bijvoorbeeld het gedrag van de ingeslotene, dan geeft de politie dit mondeling door aan DV&O en aan de ontvangende inrichting.
Bij overdracht naar een andere eenheid of bijvoorbeeld een huis van bewaring of een zorginstelling maakt de politie een uitdraai van de arrestantenadministratie (dag-en nachtrapportage). In deze informatie staat bijvoorbeeld of de ingeslotenen is bezocht door een arts en wat zijn/haar gedrag is geweest. Volgens arrestantenverzorgers komt het weleens voor dat informatie bij de verkeerde ingeslotene staat. Verder informeert de politie het personeel van de vervoersdienst mondeling over eventuele bijzonderheden. De IVenJ heeft geconstateerd dat de informatie overdracht van ingeslotene met een gecompliceerde achtergrond van bureau Zuidplein met een huis van bewaring in Grave goed is verlopen.

De politie draagt medische informatie in principe ook over. Dit gebeurt door middel van een formulier met doordruk-vellen. Het komt regelmatig voor dat de verpleegkundigen in een huis van bewaring al van te voren telefonisch contact opnemen met de politie met vragen over de medische toestand van de ingeslotene. Volgens het politiebureau in Spijkenisse is het geven van informatie over medicatie aan de ontvangende justitiële inrichting niet meer geoorloofd vanwege de bescherming van de privacy. De politie geeft eventuele medicijnen van de ingeslotene mee via de vervoerder.

6.3 Conclusie

De vrijlating van een ingeslotene loopt goed wat betreft de overdracht van persoonlijke eigendommen. Het feit dat de persoon zelfstandig het bureau kan verlaten stuit in de praktijk vanwege gebouwelijke beperkingen weleens op bezwaren. De privacy van politie medewerkers op het hoofdbureau is onvoldoende gewaarborgd.
De politie draagt bij overdracht van ingeslotene niet standaard actief informatie over. Binnen de eenheid Rotterdam is de informatie gemakkelijk opvraagbaar via het BVH maar buiten de eenheid kan dat niet. De IVenJ constateert dat de politie hierdoor een risico loopt dat de zorg aan ingeslotenen en de veiligheid van de medewerkers van de vervoersdienst en van (justitiële en zorg-) inrichtingen en collega's in andere eenheden onvoldoende is geborgd.

Aanbeveling

- Draag zorg voor een actieve informatieoverdracht bij overdracht van ingeslotene en meldt daarbij eventuele bijzonderheden zowel mondeling als schriftelijk.

7 Kwaliteit medische zorg (IGZ)

Aangehouden personen die worden ingesloten verkeren als gevolg van de vrijheidsbeneming en mogelijk angstopwekkende situatie in een kwetsbare positie. Deze kwetsbare positie verplicht de overheid om de toegankelijkheid, de kwaliteit en veiligheid van de zorg te waarborgen.
Bij arrestanten speelt bijvoorbeeld vaak verslavings- en psychische problematiek – iets waar forensisch artsen op bedacht moeten zijn. Ook is de zorgrelatie anders dan in een niet-justitiële setting: een ziektegeschiedenis, zoals een vaste huisarts die kent, en een vertrouwensband ontbreken vaak. Arrestanten zijn onzeker over hun positie en verblijven in de regel kort in het complex, vaak zonder te weten waar men later naar toe gestuurd wordt.
De forensisch artsen en in enkele gevallen ook verpleegkundigen opereren op het snijvlak van het medische en juridische domein en vervullen bijzondere zorgtaken in deze zeer specifieke setting.

7.1 Toegang tot en beschikbaarheid medische zorg

Medische zorg, zowel somatische als psychiatrische zorg, moet 24 uur per dag, zeven dagen per week beschikbaar zijn voor ingeslotenen. Correcte en tijdige signalering en inschatting door arrestantenverzorgers is een cruciale factor in de toegankelijkheid van de zorg. Voor arrestantenverzorgers moet dan ook duidelijk zijn op basis van welke signalen zij een arts (of hulp anderszins) moeten inschakelen.

Beschikbaarheid van medische zorg
Medische zorg is 24 uur per dag, zeven dagen per week beschikbaar via de artsen van de Forensische Artsen Rotterdam Rijnmond (FARR).[38] Het inschakelen van een psychiater gebeurt via de FARR-arts of via de afspraken zoals vastgelegd in het convenant Politie-GGZ 2012 dat sinds begin 2014 wordt gehanteerd. De nieuwe afspraken uit het convenant behelzen dat de hovj of chef van dienst van een district tegenwoordig direct contact kan opnemen met de acute dienst, zodat verwarde arrestanten die geen strafbaar feit hebben gepleegd zonder tussenverblijf in een politiecel naar een GGZ-instelling gebracht kunnen worden. Voorheen verliep het contact met de GGZ altijd via de arts en artsen geven aan dat dat ook nu nog vaak voorkomt, omdat dat in praktijk beter en sneller werkt. In gesprekken met artsen komt naar voren dat de in het convenant gestelde normtijden niet altijd gehaald worden door de crisisdienst en dat dit soms gezondheidsrisico's oplevert, bijvoorbeeld bij verwardheid. Een arts geeft aan een risico te zien in het sterker scheiden van de somatische en psychiatrische kolom, namelijk het risico op het onopgemerkt blijven van somatische problematiek. De gesproken artsen geven aan onvoldoende de beoogde voordelen van het convenant GGZ-Politie te zien in de praktijk.
Als de arts eenmaal een ingeslotene in consult heeft, kijkt de arts meestal naar de gezondheidstoestand van betrokkene in bredere zin. Gelet wordt op psychische en lichamelijke conditie, lopende behandelcontacten, medicatiegebruik, intoxicatie en

[38] De IGZ beschouwt de FARR als een zorginstelling, die verplicht is om te voldoen aan de Kwaliteitswet Zorginstellingen. Zo dient zij calamiteiten in voorkomende gevallen te melden bij de IGZ.

op indicatie worden de klachten/ gezondheids- problemen uitgebreid in kaart gebracht.
De arts geeft indien nodig op basis van zijn consult adviezen aan arrestantenverzorgers voor de begeleiding en verzorging van de ingeslotene. Instructies van de arts worden over het algemeen goed opgevolgd, is de ervaring van de artsen.
Met betrekking tot psychiatrische problematiek (bijvoorbeeld psychose, angst) is er volgens gesproken artsen wel eens sprake van onbegrip bij arrestantenverzorgers. Dit komt volgens hen met name door onbekendheid. Inschatting van psychische kwetsbaarheid door de arts vindt niet plaats aan de hand van een vast risicotaxatie-instrument of richtlijn.
Eén gesproken arrestant gaf aan bewust niet over zijn psychische kwetsbaarheid te spreken omdat hij dan in een observatiecel zou worden geplaatst.

Signalering en toegeleiding door arrestantenverzorgers
Arrestantenverzorgers schatten in of en wanneer een arts moet worden geraadpleegd. Indien bij binnenkomst blijkt dat sprake is van medicatiegebruik of wanneer andere gezondheidsklachten aan het licht komen die naar het oordeel van de arrestantenverzorger aandacht van een arts behoeven, wordt de arts ingeschakeld. Wanneer overplaatsing van een VAV naar een cel plaatsvindt, na maximaal zes uur, moet door arrestantenverzorgers een checklist, over medische bijzonderheden en medicatie, worden ingevuld om een meer systematische inschatting te maken of de ingeslotene medische zorg nodig heeft. In de praktijk blijkt deze checklist niet bij alle arrestantenverzorgers bekend te zijn en gebruikt te worden. Signalering vindt dan (en op andere momenten tijdens het verblijf waarvoor de checklist niet bedoeld is) plaats op basis van eigen inschatting en ervaring van de betreffende arrestantenverzorger. Arrestantenverzorgers geven aan laagdrempelig en bij twijfel altijd een arts in te schakelen, vanwege het besef dat zij zelf geen medische inschatting kunnen en mogen maken. Bijvoorbeeld wanneer vreemd gedrag wordt vertoond of wanneer men ernstige dronkenschap vermoedt bij een ingeslotene wordt altijd een arts geraadpleegd. Soms geeft deze telefonisch een wekadvies maar meestal komt de arts ter plekke de situatie beoordelen.
Ook artsen zijn van mening dat arrestantenverzorgers doorgaans zeer laagdrempelig een arts raadplegen. De kwaliteit van het invullen van de signaleringstaak door arrestantenverzorgers loopt echter nogal uiteen volgens de gesproken artsen en is zeer afhankelijk van de ervaring van de betreffende arrestantenverzorger.
De IGZ constateerde een verschil tussen de eerder genoemde algemene huisregels en de binnen de eenheid Rotterdam gehanteerde huisregels. De algemene huisregels zeggen dat een arts *indien gevraagd* ingeschakeld wordt, terwijl de lokale huisregels zeggen dat een arts *indien noodzakelijk* ingeschakeld wordt. In de praktijk betekent dit dat indien een verzoek redelijk wordt geacht door arrestantenverzorgers er een arts ingeschakeld wordt.
Uit gesprekken met ingeslotenen kwam eenmaal naar voren dat ondanks het verzoek om een arts te zien, ingeslotene niet door een arts was bezocht. Wel schreef de arts telefonisch medicatie voor (drie verschillende medicijnen). De hulpvraag die ingeslotene naar eigen zeggen had geuit, was niet vastgelegd in BVH. Drie dagen later werd ingeslotene alsnog door een arts bezocht, bleek uit inzage in het medisch dossier. Er was niet eerder een arts ter plekke geweest omdat er geen andere klachten zouden zijn overgedragen door arrestantenverzorgers.
Een andere ingeslotene had een pijnlijke pols. Hiervoor werd een ziekenhuisbezoek georganiseerd waarbij hij een drukverband en spalk kreeg.

7.2 Medicatieveiligheid

Omdat het voorschrijven, toedienen, opslaan en beheren van geneesmiddelen diverse (gezondheids)risico's met zich mee kan brengen, zijn in landelijke veldnormen, richtlijnen en het huishoudelijk reglement van de Landelijke kwaliteitskring Arrestantenzorg en Partketpolitie specifieke eisen gesteld aan dit proces. Zo dient medicatieverstrekking – ook bij continuering van reeds in de thuissituatie voorgeschreven geneesmiddelen - in een arrestanten-opvangvoorziening altijd plaats te vinden in opdracht van een aan die voorziening verbonden arts. De geneesmiddelen moeten op een verantwoorde wijze worden verstrekt en opgeslagen. Dit alles ter bevordering van de medicatieveiligheid.

Medicatieopdrachten en -recepten
Verstrekking van recept-plichtige medicatie vindt, behalve paracetamol, altijd plaats in opdracht van een arts. Dit gebeurt ook wel door telefonische tussenkomst van een arts, in geval ingeslotene en diens gezondheidsproblemen reeds bekend zijn in het arrestantencomplex als gevolg van eerdere insluiting.
Paracetamolverstrekking vindt plaats door arrestantenverzorgers zonder tussenkomst van een arts, met een maximaal aantal per dag. Veelvuldig paracetamolgebruik wordt door arrestantenverzorgers doorgaans niet pro-actief gesignaleerd naar de arts.

Toedienen geneesmiddelen
De apotheek waar locatie Doelwater vaste afspraken mee heeft verstrekt de voorgeschreven medicatie waarna de FARR-arts de deeldoosjes klaarmaakt. De arts zet de medicatie uit, met stickers op het doosje met vermelding van dosering en tijdstippen van inname. Indien de arts in huis is, verstrekt hij de medicatie zo mogelijk zelf.
Wanneer een ingeslotene, na goedkeuring van een arts, medicatie van thuis gebruikt, wordt de medicatie niet in gebaxterde (verpakking per uitgiftemoment in één zakje op naam vorm verstrekt. Ook deze bekende (zelf meegenomen) medicatie wordt zoveel als mogelijk door de arts uitgezet in de bakjes, die ook gebruikt worden voor de nieuw voorgeschreven medicatie. De verstrekking van medicatie vindt plaats aan de hand van een toedienlijst waarop verstrekking wordt afgetekend door arrestantenverzorgers. Bij inzage van het BVH-systeem bleek dat bij het noteren van medicatiegebruik door arrestantenverzorgers niet altijd de voorschrijvend arts wordt vermeld. Uit de gesprekken met ingeslotenen kwam eenmaal naar voren dat de ingeslotene de benodigde medicatie niet kreeg omdat hij rond middernacht binnenkwam.

Opslag en bewaring medicijnen
De aangetroffen medicijnkasten waren niet afsluitbaar en opiaten worden niet volgens voorschrift apart geregistreerd en opgeslagen. Een noodvoorraad was op beide locaties niet aanwezig. De FARR-arts heeft een eigen dokterstas met daarin een noodvoorraad.
Ingeslotenen hebben nooit medicatie in eigen beheer. Meegebrachte medicatie wordt bij binnenkomst ingenomen. De door de ingeslotene meegebrachte, bij binnenkomst ingenomen medicatie, hoort bij opheffing van de insluiting teruggegeven te worden aan de betrokkene. Dit gaat in praktijk regelmatig mis, bleek op de locatie Doelwater. Ongebruikte en/of niet mee teruggegeven medicatie blijft vaak over na vertrek van de ingeslotene. Deze medicatie werd op locatie Doelwater in een slecht beveiligde, voor alle medewerkers toegankelijke bak bewaard tot de bak geleegd werd door een arts van de FARR. De overgebleven medicatie wordt niet geregistreerd en de inhoud van de bak kan daardoor niet worden gecontroleerd. Men was ten tijde van de toetsing bezig met de aanschaf van beter beveiligde bussen met slot voor het deponeren van overgebleven medicatie.

7.3 Medische informatieoverdracht

Deze paragraaf gaat over de overdracht van medisch relevante informatie binnen het arrestantencomplex (communicatie tussen arrestantenverzorgers en artsen) en over de informatie- uitwisseling in de keten, bij binnenkomst en vertrek van de ingeslotene. Arrestantenverzorgers worden geacht hun signaleringen en acties vast te leggen in het daarvoor bestemde rapportagesysteem (BVH). Artsen worden geacht hun waarnemingen, overwegingen en besluiten vast te leggen in een medisch dossier.

Verslaglegging en medisch dossier
De artsen noteren bevindingen in het elektronisch (huisarts)dossier van de FARR (Microhis). Dit EPD is op het politiebureau (Doelwater) toegankelijk voor de artsen. Men rapporteert volgens de SOEP-methode.[39] Met een behandelplan wordt niet gewerkt. ICPC-codes worden niet gebruikt voor het coderen en classificeren van medische klachten, maar voor het categoriseren van de FARR-consulten. Dat wil zeggen dat het coderingssysteem wordt voor een ander doel gebruikt. Er wordt niet gewerkt met behandelplannen of probleemlijsten. Probleemlijsten zullen in een aankomend nieuwe versie van Microhis wel worden vastgelegd.

Informatieoverdracht intern
Voorafgaand aan een consult of bij overname van taken van een andere arts raadplegen artsen regelmatig (met behulp van arrestantenverzorgers) het BVH-systeem om na te gaan wat er heeft gespeeld of hoe het verloop van klachten en/of gedrag is geweest. Na afloop van het consult worden instructies van artsen aan arrestantenverzorgers via een soort consultbrief – medisch onderzoek en advies – vastgelegd. Artsen proberen dit zoveel mogelijk in concrete, heldere termen te formuleren ten behoeve van de arrestantenverzorgers. Arrestantenverzorgers hebben vervolgens de taak om het consult en de adviezen vast te leggen in het BVH-systeem. In de wijze van uitvoering hiervan zit veel variatie constateren artsen. Dit bleek ook bij inzage in het BVH door IGZ. Een aantal keer was bijvoorbeeld onduidelijk wie verantwoordelijk was voor een consult of medicatieopdracht.

Informatieoverdracht extern
Bij binnenkomst van een ingeslotene wordt indien nodig en mogelijk het medicijngebruik van een ingeslotene gecheckt bij apotheek en/of huisarts. Informatieoverdracht na vertrek van een ingeslotene vindt veelal plaats nadat deze in een penitentiaire inrichting (PI) of detentiecentrum is aangekomen, op verzoek van de medische dienst van de PI. Overdracht wordt in de regel telefonisch gedaan en op indicatie/verzoek schriftelijk. Indien er een consult door een arts heeft plaatsgevonden tijdens verblijf in het arrestantencomplex wordt het consultformulier van de arts meegegeven of samengevat in de overdracht. Vanuit de PI wordt volgens één van de gesproken artsen altijd contact gezocht met de FARR voor een medisch inhoudelijke overdracht. De overdracht vindt vanuit het arrestantencomplex meestal niet pro-actief plaats (alleen wanneer verwijzing noodzakelijk is) omdat de arts niet weet waar betrokkene heen zal gaan.
In één van de getoetste dossiers heeft de IGZ kunnen vaststellen dat medische informatie en medicatiegebruik werd overgedragen aan de PI waar ingeslotene vervolgens verbleef. In de andere getoetste dossiers was informatieoverdracht (nog) niet aan de orde.

[39] De SOEP-methode is een methode van bijhouden van een medisch dossier. De informatie die uit een contact tussen een zorgverlener en patiënt voortvloeit wordt genoteerd onder de kopjes Subjectief/Objectief/Evaluatie/Plan.

Toestemming ingeslotene voor informatieoverdracht
Er wordt geen aantekening gemaakt in het dossier dat de ingeslotene instemt met het doorgeven van de informatie aan de arrestantenverzorgers of bij ontslag aan een vervolginstelling. Een gesproken arts geeft aan uit te gaan van impliciete instemming, vanwege het overdragen van alleen noodzakelijke informatie aan een medebehandelaar. Een andere arts geeft aan de ingeslotene wel om toestemming te vragen voor het overdragen van informatie aan diens huisarts.

7.4 Randvoorwaarden zorg

De IGZ heeft een aantal randvoorwaarden voor het verlenen van verantwoorde zorg uitgelicht en getoetst die zij in deze specifieke setting belangrijk acht als waarborgen voor het leveren van verantwoorde zorg. Deze randvoorwaarden betreffen aandacht voor het *informed consent*-principe, deskundigheid en de wijze van omgaan met incidenten in de zorg.

Informed consent
Aan het informeren van ingeslotenen over de voorgenomen behandeling en het krijgen van toestemming hiervoor wordt impliciet aandacht besteed, blijkt uit gesprekken met ingeslotenen en artsen. Aantekening in het dossier over gegeven uitleg en toestemming vindt niet standaard plaats.

Deskundigheid
De FARR-artsen hebben allemaal de opleiding tot forensisch arts doorlopen en hebben voldoende werkervaring om geregistreerd te zijn als forensisch arts. Naar eigen zeggen krijgen ze voldoende gelegenheid tot het bijhouden van de verschillende facetten van hun werk. Er is vanuit de FARR een scholingsplan aanwezig voor de artsen. De gesproken artsen zijn tevreden met de mogelijkheden tot bijscholing en ondersteuning vanuit de FARR voor het werken in deze complexe omgeving. Niet alle FARR-artsen hebben en huisartsenregistratie, er is daarom altijd een huisarts-achterwacht beschikbaar voor vragen op het gebied van huisartsgeneeskundige zorg.
Vigerende richtlijnen van het FMG en GGD NL en daarop voortbordurende richtlijnen van de FARR zijn (impliciet) leidend in het handelen van de artsen. Binnen de FARR is een handboek richtlijnen en protocollen aanwezig ten behoeve van de kwaliteitsbevordering. Een kwaliteitsmanager houdt dit boek actueel.
Met de gesproken artsen is het afgelopen jaar een functioneringsgesprek gevoerd door hun kwaliteitsmanager en directeur. Er is regelmatig overleg tussen de directie van de FARR en politie/justitie, waarbij indien geïndiceerd ook het individueel functioneren van artsen aan bod komt.
Gesproken artsen zijn zich bewust van hun verschillende rollen en taakgebieden en geven aan altijd een beroep te zullen doen op een andere FARR-arts indien een conflict van belangen dreigt. Zo kunnen zij taken als behandelend arts gescheiden uitvoeren van andere onderzoekstaken.
Arrestantenverzorgers krijgen bij indiensttreding een opleiding waarin beperkt aandacht wordt besteedt aan gezondheidsaspecten bij arrestanten. Verder worden ze op het gebied van zorg incidenteel bijgeschoold door FARR-artsen, meestal in samenwerking met de GGD. Zo heeft recent een bijscholing plaatsgevonden over GHB-gebruik. Aangegeven wordt door de artsen dat de deskundigheid van arrestantenverzorgers op het gebied van gezondheidszorg sterk uiteenloopt en vaak afhangt van de opgedane werkervaring.

In de functioneringsgesprekken die de chefs van dienst met arrestantenverzorgers

wordt geen specifieke aandacht besteed aan competenties gericht op (medische) zorg.

Incidenten melden
Voor het melden van incidenten in de zorg is op de bezochte locaties geen specifiek meldingsysteem aanwezig voor de politiefunctionarissen. Incidenten (in algemene zin) kunnen door arrestantenverzorgers in een teambespreking, briefing of debriefing besproken worden, waarna er eventueel ook landelijk aandacht voor gevraagd kan worden. De FARR kent een intern meldingssysteem (Meldpunt Incidenten en verbeterpunten). Daarnaast heeft de FARR een kwaliteits/klachtenfunctionaris waar klachten kunnen worden voorgelegd en incidenten worden geëvalueerd.
Incidenten/calamiteiten in het zorgverleningsproces worden niet consequent bij de IGZ gemeld.

7.5 Conclusies

Voor het eerst is een beeld verkregen over de medische zorg die aan ingeslotenen binnen een arrestantenopvang verblijven. De algemene indruk over de beschikbaarheid, toegang en organisatie van de zorg is positief. De IGZ signaleert echter ook een aantal tekortkomingen die risico's met zich meebrengen. Daarvoor vraagt de IGZ nu aandacht. Aangezien dit inspectiebezoek de pilot betreft konden nog geen gegevens worden geaggregeerd om op grond daarvan uitspraken te doen over het algemene functioneren van het zorgsysteem.

1. De IGZ beschouwt de FARR als een zorginstelling die verplicht is om calamiteiten conform de verplichting Kwaliteitswet zorginstellingen te melden bij de IGZ.
2. Risico's liggen op het vlak van informatie- uitwisseling intern (tussen de artsen en arrestantenverzorgers) en extern (bijvoorbeeld naar PI toe).
3. Ook de registraties (onder andere in BVH), opslag, beheer en het uitdelen van de medicatie zijn onvoldoende geborgd. Met name het veilig opbergen en beheren van geneesmiddelen is risicovol.
4. De deskundigheid van de arrestantenverzorgers - vereist om signaleringstaak en medicatie bewakingstaak verantwoord te kunnen vervullen - is onvoldoende gegarandeerd.
5. Afspraken, werkinstructies (wanneer een arts in consult te roepen) zijn onvoldoende richtinggevend voor het handelen door de arrestantenverzorgers.
6. De medische checklist bij plaatsing op de VAV wordt niet standaard door arrestantenverzorgers afgenomen.

Aanbevelingen en te nemen maatregelen

1. De IGZ gaat er van uit dat de korpsleiding met de FARR een verbeterplan opstelt uitgaande van de hierboven beschreven bevindingen en conclusies.
2. Per direct verwacht de IGZ dat in overleg met de artsen de medicatieveiligheid op de hierboven aangegeven punten wordt verbeterd door zowel de geneesmiddelen achter slot en grendel op te bergen, als de achtergelaten/ overgebleven medicijnen in een afsluitbare kist tijdelijk te verzamelen.
3. De registraties in BVH van medische bijzonderheden waaronder de afspraken over de uitgifte van medicatie kunnen ook direct worden aangepakt.
4. Het gebruik van de medische checklist bij plaatsing op de VAV dient direct te worden ingevoerd.

8 Personeel en organisatie

Arrestantenzorg vraagt om voldoende[40] en deskundig personeel en goede materiële voorzieningen. Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop de eenheid Rotterdam de arrestantenzorg heeft ingericht. Daarbij wordt eerst stilgestaan bij het personeel dat verantwoordelijk is voor de arrestantenzorg en de communicatie tussen de verschillende betrokkenen binnen dit werkveld. Daarnaast wordt een overzicht gegeven van de locaties waar ophoudruimtes en cellen door de politie zijn ingericht in de eenheid Rotterdam.

8.1 Personeel

Personeel betrokken bij de aanhouding
Wie de aanhouding doet en waarom is geregeld in landelijke wet- en regelgeving. De basisteams van de politie zijn zo ingericht dat de beoogde en bevoegde (opgeleide) medewerkers in staat zijn om dit te doen. In de opleiding wordt aandacht besteed aan bejegening van ingeslotenen. De geïnterviewde politiemedewerkers gaven aan dat er in de praktijk voldoende capaciteit en kwaliteit aanwezig was om hun taak uit te oefenen. Wat betreft de opleiding arrestantenzorg voor agenten op straat bestaat de opleiding uit een week meelopen met arrestantenzorg. Er is geen toets verbonden aan dit onderdeel. De medewerkers gaven aan de werkwijze over te nemen van hun praktijkbegeleiders

Personeel betrokken bij transport
In zijn algemeenheid is uit niets gebleken dat DV&O of politie niet voldoende (ervaren) personeel inzetten op het transport. Het personeel van DV&O is als Bijzondere Opsporings Ambtenaar (BOA) opgeleid. Of bij het transport ook altijd rekening wordt gehouden door inzet van speciaal getraind personeel in het geval het bijzondere of kwetsbare groepen zoals minderjarigen, vreemdelingen of psychiatrische patiënten heeft de IVenJ niet gevraagd.
Specifiek in Vlaardingen viel op dat de arrestantenverzorgers soms ook het transport vanaf het bureau Vlaardingen verzorgen, waar geen politiecellen zijn, maar alleen VAV's. Dit gebeurt met een oude bus, waarvan het bestuurdersportier niet op slot kan. Ook zijn deze arrestantenverzorgers niet bewapend, wat bij transport wel vereist is. Ook personeel van Trigion[41] verzorgt wel eens het transport en de vraag is of die voor deze taak wel voldoende getraind zijn.

Personeel op de bezochte locaties
Op de bezochte bureaus was de personele bezetting op orde. Er werd op de meeste bureaus gewerkt met vast personeel in de functie van arrestantenverzorger. Bij ziekte of bij vacatures wordt gebruik gemaakt van ingehuurd personeel van beveiligingsbedrijf Trigion. Op het bureau Vlaardingen (dat alleen VAV's huisvest) trof de Inspectie een ongewenste situatie aan. Hier draait een arrestantenverzorger alleen dienst. Dat kan in voorkomende gevallen ook een medewerker van Trigion

[40] De landelijke expertgroep Arrestantzorg hanteert de norm minimaal twee arrestantenverzorgers per locatie.
[41] Beveiligingsbedrijf dat in de eenheid Rotterdam regelmatig door de politie wordt ingeschakeld voor arrestantenverzorgingstaken.

zijn, die minder bevoegdheden heeft dan een reguliere arrestantenverzorger. Trigion-medewerkers mogen bijvoorbeeld niet fouilleren en geen registratie bijhouden in BVH. Soms zitten er meerdere ingeslotenen in één VAV. Het is de afgelopen twee maanden al twee keer voorgekomen dat er alarm moest worden gemaakt omdat een arrestant niet terug wilde naar zijn cel. Er moet dan door collega's van de bureaudienst bijstand geleverd worden. De geïnterviewden geven aan dat zij zich in deze situatie onveilig voelen. Anderen bevestigen desgevraagd dat één arrestantenverzorger op de afdeling geen veilige situatie is.

Het algemene beeld is dat het vaste personeel voldoende is opgeleid en toegerust voor het kunnen uitvoeren van hun taken als arrestantenverzorger. Specifieke trainingen gericht op de bejegening van ingeslotenen worden niet gevolgd.
De personeelsleden hebben een opleiding arrestantenverzorger gevolgd en worden daarnaast vier keer per jaar getraind in geweldsbeheersing Integrale Beroepsvaardigheids Trainingen (IBT) en jaarlijks is er een herhaling van de bedrijfshulpverlening (BHV). Ook de artsen van de FARR geven wel eens een korte nascholing aan de arrestantenverzorging. Nagenoeg alle arrestantenverzorgers zijn tevens BOA. De leidinggevenden gaven aan dat het aanname beleid de laatste tijd strenger is geworden, omdat de functie-eisen zijn opgeschroefd.

8.2 Communicatie

Op bureau Doelwater vindt dagelijks een briefing (voorafgaand aan de dienst) en een debriefing (na afloop van de dienst) plaats. De Inspectie heeft beiden op de dag van het bezoek bijgewoond. De Inspectie merkt op dat er geen overlap van de arrestantenverzorgers van de ene naar de andere dienst plaatsvond, de briefings vonden gescheiden van elkaar plaats.

Op alle bureaus vindt dagelijks een dienstoverdracht plaats.
Bij de spoorwegpolitie geeft men aan dat er geen werkoverleg is, maar dat dat wel gewenst zou zijn. Zo kunnen werkafspraken en procedures op elkaar afgestemd worden.

Bureau Vlaardingen kent een werkafspraak waarbij het personeel van de avonddienst een uur eerder begint zodat de Trigion medewerker zaken kan overdragen. Sommigen doen dit wel, anderen niet. Als de Trigion medewerker naar huis is, neemt een noodhulpmedewerker of iemand van het wijkteam de taken van de arrestantenverzorging over. Omdat dit telkens wisselende medewerkers zijn is niet altijd bekend hoe alles werkt.

Op bureau Zuidplein vindt vier keer per jaar voor het hele team werkoverleg plaats, inclusief sport en theorie moment. Tijdens dat overleg worden gezamenlijke afspraken gemaakt of opgefrist. Informeel vindt er veel overleg plaats tijdens de dienst op de centrale post.

De medewerkers van Trigion zijn niet aangesloten op het werkoverleg van de politie. Vier keer per jaar heeft Trigion een eigen overleg.

8.3 Overzicht capaciteit cel/ophoudkamer eenheid Rotterdam

De eenheid Rotterdam heeft locaties die permanent, tijdelijk of incidenteel in gebruik zijn. Van deze locaties zijn er een aantal waar cellen en/of VAV's aanwezig zijn voor het (tijdelijk) insluiten van personen. Een overzicht van deze locaties met het daarbij behorende aantal cellen en VAV's is in de tabel in bijlage 2 opgenomen.

8.4 Conclusie

Bij de beoordeling van dit hoofdstuk is de IVenJ overwegend positief. Op een enkel punt constateert de IVenJ tekortkomingen die verbetering behoeven.

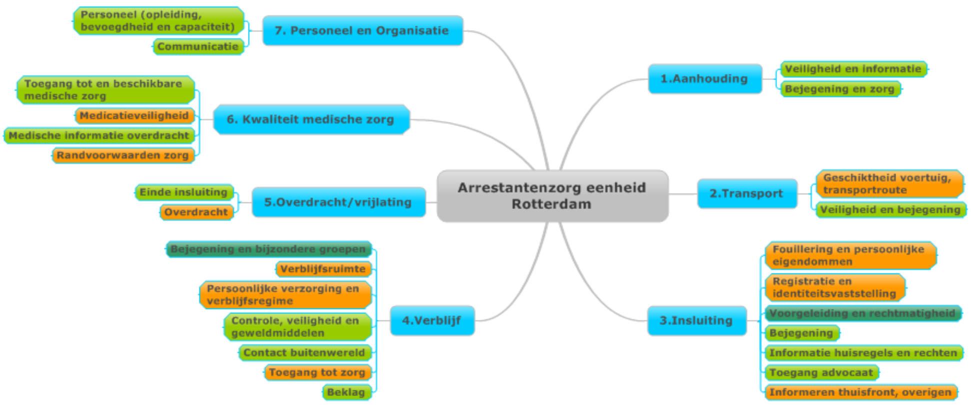
De politie verricht haar werkzaamheden ten aanzien van arrestantenzorg op bijna alle bezochte bureaus met voldoende en gekwalificeerd personeel. De personele inzet bij arrestantenzorg van minimaal twee arrestantenverzorgers per locatie wordt alleen niet gehaald op het politiebureau Vlaardingen. Dat klemt des te meer omdat de bezetting daar bestaat uit medewerkers van een beveiligingsbedrijf, die een aantal taken niet mogen uitvoeren en geen toegang hebben tot BVH. Volgens de IVenJ kan op die manier een onveilige situatie ontstaan die voor zowel personeel als ingeslotenen ongewenst is.

Aanbevelingen

- Indien bij het transport gebruik wordt gemaakt van arrestantenverzorgers, dient er voor te worden gezorgd dat deze medewerkers aan dezelfde normen voldoen als de agenten in noodhulp of medewerkers van DV&O.
- Voorzie in een minimale bezetting van twee functionarissen voor de locaties waar mensen worden ingesloten.

9 Eindoordeel

In de voorgaande hoofdstukken zijn verschillende aspecten van de arrestantenzorg aan de orde gekomen. Over een aantal onderwerpen hierbinnen zijn de inspecties erg positief en een aantal onderwerpen verdienen nog aandacht. Onderstaande figuur geeft een totaaloverzicht van de wijze waarop het proces arrestantenzorg functioneert op alle getoetste aspecten en daarbij behorende onderwerpen. In deze figuur is met kleurcodes aangegeven in welke mate de arrestantenzorg voldoet aan de gestelde normen en verwachtingen op de verschillende onderwerpen binnen de toetsingskaders van IVenJ en IGZ: donkergroen wil zeggen dat de arrestantenzorg volledig voldoet, lichtgroen wil zeggen voldoet overwegend maar niet volledig, oranje houdt in dat de arrestantenzorg in beperkte mate voldoet aan de criteria en een rode kleur wil zeggen dat de arrestantenzorg niet voldoet.

De wijze waarop de politie Rotterdam inhoud geeft aan de arrestantenzorg voldoet overwegend. De inspecties zijn positief over de manier waarop de politie ingeslotenen bejegent. De meeste ingeslotenen voelen zich veilig, de opslag van persoonlijke eigendommen is zorgvuldig, ingeslotenen worden in staat gesteld hun persoonlijke hygiëne te onderhouden en ze kunnen, indien nodig, voldoende medische zorg ontvangen.

Er zijn daarnaast ook zaken die beter kunnen en moeten. Zo worden arrestanten regelmatig vervoerd naar een ander politiebureau voor verhoor. Dit leidt niet alleen tot veel transportbewegingen maar soms ook tot overschrijding van de maximale termijn van zes uur in een ophoudruimte. De eerste fouillering (insluitingsfouillering) vindt meestal pas plaats op het politiebureau. Deze werkwijze, levert op enkele locaties, vanwege de gebouwelijke situatie, veiligheidsrisico's op voor de politie.
De registratie van bijzonderheden van arrestanten in het bedrijfsprocessensysteem BVH is uiterst summier. Dat kan betekenen dat informatie niet of onvoldoende gedeeld kan worden intern en extern bij overdracht. Daarnaast hebben Trigion medewerkers geen autorisatie om registraties door te voeren hetgeen de informatieoverdracht nog kwetsbaarder maakt.
Alhoewel ingeslotenen de mogelijkheid moeten krijgen, tenzij het opsporingsbelang zich daartegen verzet, om hun familie te informeren over de insluiting gebeurt dit in de praktijk vaak niet. De instructies zijn op dit punt ook niet voldoende duidelijk. Bij

insluiting van minderjarigen worden de ouders/voogd wel geïnformeerd.
Ingeslotenen ondergaan in principe eenzelfde verblijfsregime. De inspecties signaleren dat de inrichting van de cellen, VAV's, isoleercellen en andere ophoudruimtes sober en functioneel is en dat het veelvuldig gebruik ervan zijn tol eist. Niet alle cellen zijn schoon. Het gebrek aan daglicht in de ophoudkamers bij de rechtbank in Rotterdam is onwenselijk, met name voor de arrestantenverzorgers die daar dagelijks werken.
De kwaliteit van de voeding was op een van de bezochte locaties onvoldoende.
De veiligheid van de gebouwen is over het algemeen goed, maar het oefenen met calamiteiten (waaronder brandoefeningen) en de kennis van protocollen aangaande suïcides en andere calamiteiten verdient extra aandacht.

Alhoewel ingeslotenen medische zorg kunnen ontvangen, voldoen de opslag, beheer en het uitdelen van de medicatie niet. Afspraken, werkinstructies (wanneer een arts in consult te roepen) zijn onvoldoende richtinggevend voor het handelen door de arrestantenverzorgers. Risico's liggen op het vlak van informatie- uitwisseling intern (tussen de artsen en arrestantenverzorgers) en extern (bijvoorbeeld naar PI toe).

De politie draagt bij overdracht van ingeslotenen niet standaard actief informatie over aan bijv. een Huis van Bewaring of andere (keten-)partners. Dit levert risico's op voor de ingeslotenen, voor medewerkers van de politie en voor ketenpartners.
De zorg voor arrestanten wordt op bijna alle politiebureaus uitgevoerd door voldoende medewerkers die ook goed zijn opgeleid. Alleen de deskundigheid van de medewerkers - vereist om hun signaleringstaak op het gebied van de medische zorg verantwoord te kunnen doen - is onvoldoende gegarandeerd. De te krappe personele bezetting op bureau Vlaardingen wordt door de aangekondigde sluiting van het voorlopige arrestantenverblijven op bureau Vlaardingen, opgelost. Deze situatie was met name ongewenst omdat dit een medewerker van het beveiligingsbedrijf Trigion was en daarom niet bevoegd om rapportages bij te houden van ingeslotenen in BVH.

Bijlage 1 Inspectieprogramma eenheid Rotterdam

Vrijdag 28 februari 2014

Tijd	Hoofdbureau politie Doelwater[42]
09:00 09:30	Ontvangst door de contactpersoon Chef Arrestantentaken
09:30 11:00	Rondleiding locatie
10:00 11:30	Interview arts FARR, Forensisch Artsen Rotterdam Rijnmond (IGZ)
11:00 13:00	Interviews ingeslotenen (parallelle sessies)
13:00 14:00	Lunch
14:00 15:00	Interviews arrestantenverzorgers (parallelle sessies)
15:00 15:30	Bijwoning (de-)briefing
15.30 16:00	Inzage documentatie / BVH
16.00 16.30	Observatie procedures
16.30 1730	Interview hovj/chef van dienst

Woensdag 5 maart 201

Tijd	Parketpolitie Rechtbank[43]
10:00 11:00	Ontvangst en rondleiding inclusief bezichtiging transportbussen
11:00 12:00	Interview ingeslotenen
12:00 13:00	Interview arrestantenverzorger
Tijd	**Spoorwegpolitie – Treinstation Rotterdam Centraal[44]**
14:00 15:00	Ontvangst en rondleiding en gesprek met chef van dienst
15:00 16:00	Interview arrestantenverzorger

Donderdag 6 maart 201

Tijd	Politie cellencomplex Spijkenisse[45]
09:00 10:00	Ontvangst en rondleiding en inzage documentatie
10:00 11:00	Interview ingeslotenen
11:00 12:00	Interview arrestantenverzorger
Tijd	**Politiebureau Vlaardingen[46]**
13:00 14:00	Ontvangst en rondleiding
14:00 14:30	Interview arrestantenverzorger Trigion
14:30 15:30	Interviews ingeslotene(n)
15:30 16:00	Interview met agenten noodhulp
16:00 16:30	Inzage in documentatie
16:30 17:00	Eindgesprek met chef van dienst

[42] Met vijf inspecteurs IVenJ en één inspecteur IGZ. Interviews werden afgenomen in teams van twee.
[43] Twee inspecteurs IVenJ.
[44] Twee inspecteurs IVenJ.
[45] Twee inspecteurs IVenJ.
[46] Twee inspecteurs IVenJ.

Vrijdag 7 maart 2014

Tijd	Politie cellencomplex Zuidplein (koopavond)[47]
14:45 15:00	Ontvangst en rondleiding
15:00 16:30	Interview FARR-arts (IGZ)
16:00 17:30	Gesprek met commissie van toezicht arrestantenzorg (CTAZ) op Doelwater (parallel)
16:30 18:00	Interviews arrestantenverzorgers, inzage documentatie en observatie
18:00 18:45	Test arrestantenmaaltijd
18:45 19:30	Rondleiding locatie
19:30 20:30	Interview ingeslotene en medewerker Trigion
19:30 20:30	Interview agenten noodhulp (parallelle sessie)
20:30 21:00	Observaties en inzage BVH
21:00 22:00	Observatie insluitingsruimte winkelcentrum en gesprek particuliere beveiligers

Zondag 16 maart 2014

Tijd	Voetbalstadion Feyenoord tijdens wedstrijd Feyenoord-Heerenveen[48]
12:30 13:30	Ontvangst en rondleiding
13:30 13:45	Interview arrestantenverzorgers
13:45 14:00	Observatie insluiting
14:00 14:15	Interview hovj
14:15 14:45	Inzage in documentatie
14:45 15:00	Eindgesprek met de coördinator Voetbaleenheid

Vrijdag 28 maart 2014

Tijd	Politiebureau Noord[49]
09:00 10:00	Ontvangst en rondleiding
10:00 10:30	Interview arrestantenverzorgers/wachtcommandant
10:30 11:00	Interviews ingeslotenen
11:00 12:00	Interview medewerker Jeugdzaken
12:00 12:30	Inzage in documentatie
12:30 13:00	Eindgesprek met chef van dienst

[47] Met drie inspecteurs IVenJ en één inspecteur IGZ.

[48] Met twee inspecteurs IVenJ.

[49] Met twee inspecteurs IVenJ en één inspecteur IJZ.

Bijlage 2 Overzicht capaciteit eenheid Rotterdam[50]

Eenheid Rotterdam				Ophoudlocaties						
Bezocht	**Plaats**	**Adres**	**Bureau**	**reguliere cel**	**ophoudkamer/VAV**	**observatiecel**	**Isoleercel**	**claustrofobiecel**	**Familiecel\Soc.Kamer**	**Meer personen cel**
JA	Rotterdam	Doelwater 5	Hoofdbureau	51	9	3	2	3	2	
JA	Dordrecht	Overkampweg 109	District??.	41	5	6				3
-	Rotterdam	Schiedamseweg 400	District West	18	12	3	1			
-	Capelle a/d IJssel	Slotlaan 119	District Oost	21	11		1			
JA	Rotterdam	Zuidplein 111	District Zuid	19	12	2	1			
JA	Spijkenisse	Schoutstraat 1	District Eilanden	11	5	1				
-	Rotterdam	Eendrachtsplein 3	wijkbureau		4					
-	Rotterdam	Pr. Hendrikstraat 40	wijkbureau		10					
-	Rotterdam	Taborstraat 22	**Niet in gebruik**		4					
-	Rotterdam	Cor. Kieboomplein475	wijkbureau		8					
-	Rotterdam	Maashaven N.Z. 5	wijkbureau		2					
-	Rotterdam	Groene Hilledijk 275	wijkbureau		2					
-	Rotterdam	Beverwaardseweg 357	wijkbureau		-					
-	Rotterdam	Slinge 162	**Niet in gebruik**		2					
-	Rotterdam	Duivenvoordestraat 136	wijkbureau		1					
-	Rotterdam	Heiman Dullaertpl. 3	wijkbureau		4					
-	Rotterdam	Zaagmolenstraat	**Niet in gebruik**		1					
-	Rotterdam	Dorpsweg 19	**Niet in gebruik**		1					
-	Rotterdam	St. Jobsweg 6	**Niet in gebruik**		3					
-	Rotterdam	Neckarweg 50 (Botlek)	wijkbureau		3					
JA	Vlaardingen	Delftseveerweg 40	wijkbureau		5					
-	Maassluis	Westlandseweg 1	wijkbureau		3					
-	Hoek van Holl.	Planciushof 83	wijkbureau		2					
-	Schiedam	Bijdorpplein 1	wijkbureau		2					
-	Berkel en Rod.	Raadhuislaan 10	**Niet in gebruik**		2					
-	Ridderkerk	Kievitsweg 90	wijkbureau		1					
-	Albrandswaard	Hofhoek 1	wijkbureau		1					
-	Barendrecht	Maasstraat 28	wijkbureau		1					
-	Hoogvliet	Middenbaan Noord 63	wijkbureau		4					
-	Rozenburg	Molenweg 34 - 38	wijkbureau		4					
-	Hellevoetsluis	Bruggehoofd 11	wijkbureau		2					

[50] De benaming van de verschillende typen cellen kan in de toekomst nog veranderen als gevolg van de invoering van de nieuwe politie organisatie.

-	Brielle	Langestraat 31	wijkbureau		1						
-	Sommelsdijk	Olympiaweg 40	wijkbureau		2						
-	Dordrecht	PA de Genestetstraat	wijkbureau		2						
-	Dordrecht	Groenmarkt 88-90	wijkbureau		2						
-	Gorinchem	W. de Vries Robbeweg 2	wijkbureau		8						
-	s-Gravendeel	H. Hamerstraat 155a	wijkbureau		1						
-	H.I.Ambacht	Tesselschadestraat 1	wijkbureau		2						
-	Leerdam	Kon. Emmalaan 30	wijkbureau		1						
-	Oud-Beijerland	Spuidijk 4	wijkbureau		3						
-	Papendrecht	Poldermolen 8	wijkbureau		1						
-	Sliedrecht	Rijnstraat 315	wijkbureau	13	1	2			1		
-	Zwijndrecht	Burg. Bruinelaan 73	wijkbureau		2						
JA	Rotterdam	Wilhelminaplein 125	Rechtbank		24	2				3	2
-	Dordrecht	Steegoversloot 36	Rechtbank		19	1				1	
JA	Rotterdam		Feyenoord		2						
JA	Rotterdam		Centraal station		2	1					
	Totaal aantal			**174**	**199**	**21**	**5**	**3**	**3**	**7**	**2**

Bijlage 3 Afkortingen

BHV	Bedrijfshulpverlening
BOA	Bijzonder Opsporings Ambtenaar
BVH	Bedrijfsprocessenregistratiesysteem Basisvoorziening Handhaving
CTAZ	commissie van toezicht arrestantenzorg
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DV&O	Dienst Vervoer en Ondersteuning
EPD	Elektronisch Patiënten Dossier
FARR-arts	Forensisch Artsen Rotterdam Rijnmond
FMG/GGD NL	Forensisch Medisch Genootschap / Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GHB	Gamma-hydroxyboterzuur
IBT	Integrale Beroepsvaardigheids Trainingen
ICPC	International Classification of Primary Care
IGZ	Inspectie Gezondheidszorg
IJZ	Inspectie Jeugdzorg
IVenJ	Inspectie Veiligheid en Justitie
hovj	hulp officier van justitie
OM	Openbaar Ministerie
PI	Penitentiaire Inrichting
Trigion	Particulier beveiligingsbedrijf
VAV	voorlopig arrestanten verblijf
ZSM	Zo Snel, Sim, Selectief, Simpel en Samenlevingsgericht mogelijk

Bijlage 4 Bronnen

- Algemene Wet Bestuursrecht (AWB)
- Ambtsinstructie voor de politie
- Besluit beheer regionale politiekorpsen
- Convenant Politie – GGZ (20-12-2012)
- CPT-standaarden (Raad van Europa)
- EU-Richtlijn raadsman en politieverhoor
- Europese gevangenisregels (2006)
- GGZ Hygiënerapport voor arrestantenverblijven
- Handboek Arrestantenzorg Dordrecht
- Huishoudelijk Reglement Zorg voor en bejegening van ingeslotenen in politiecellencomplexen
- Huisregels bij politiebureaus
- Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind / Beijing Rules en Havana Rules
- Klachtbehandeling
- Maatregelen voor minderjarigen (korpsleiding politie, april 2013)
- Overzicht ophoudkamers en cellen eenheid Rotterdam
- Overzicht panden politie
- Politiewet 2012
- Procedures arrestantenzorg
- Regeling Beheer Politie (2012)
- Regeling Politiecellencomplex
- Regeling Toezicht Arrestantenzorg (2013)
- Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt
- UN Minimum Standard Rules for the treatment of Prisoners (SMR)
- UN Rules on the Treatment of Women Prisoners and non-custodial measures for Women Offenders (Bangkok Rules) 2010
- Uitspraken Europese Hof Rechten van de Mens
- Uitspraken Nationale Ombudsman
- Uitvoeringsregeling CTAZ
- Volontairs Reglement
- Wetboek van Strafvordering